

NÉPÜNK

MARKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:

ORADEA
Strada Iosif Vulcan No. 4.
Telephon: 440

ZSIDÓ HETILAP

Főszerkesztő
WASSERSTROM SÁNDOR

Felelős szerkesztő
LEITNER ZOLTÁN

ELŐFIZETÉSI ARAK:

Belföldön: Egész évre hitközségeknek és vállalatoknak 500 Lei, magánosoknak 260 Lei, Külföldön: 4-2 Dollár, Kc. 120-80, P. 25-15, S. 30-20, Dinár 200-150.

Négyfélék vagyunk

Nem új felfedezés és akik olvassák majd e sorokat, nem találják újdonságnak ama megállapításunkat, hogy a romániai zsidóság abban a négy országrészben, melyből ez az ország a háboru után összetevődött, valóban négyféle is maradt.

Az első esztendőkből nem is kutattuk ennek okát, mert természetesnek találtuk, hogy az erdélyi, vagy bukovinai, magasabb értelmiségi, kulturális és morális nivót képviselő zsidóságot, nem hasonlíthatjuk össze, az emancipáció kezdő lépéseit megelőző regáti testvéreinkkel szemben. Nem is volt sok összekötő kapocs közöttünk, legfeljebb kereskedőink üzleti nexusaik révén kerültek Bukaresthez közelebb és ebből a szempontból, úgy tapasztalták, hogy amint a világon mindenütt, itt is vannak különböző felfogású üzletemberek. Más feület nem igen volt, amelyen összekapcsolódhattunk volna. Nem is kerestük, nem is találtuk. Még kevésbé a beszarábiai orosz zsidósággal nem volt semmiféle kapcsolatunk, amely kimélyülhetett volna.

Változnak az idők, 15 év eltelt. Új generációk nőttek fel, a régiek közül sokan a temetőbe vándoroltak. Azt hihetjük volna, hogy a közös sors, a közös bajok, a idő, a nyelv megtanulása, közelebb visz majd bennünket ahhoz a világhoz, amelyet regáti zsidóságnak nevezünk. Vagy: ha megfordítjuk a tételt, azt hittük, hogy majd ők jobban megértene bennünket, megtanulják értékelni a mi koncepciókat, amint a mi vallásosabb beállítottságunkat, aminthogy mi is megszeretjük páratlan jó szívüket, áldozatkészségüket, együttérzésüket, az egész világ zsidóságával szemben.

Nem így történt. Ma is még épen olyan messzi állunk lelkiviláguktól, mint 15 esztendővel ezelőtt és amilyen messzi ők vannak tőlünk. Nem kzeledtünk és ma sem értjük meg egymást. Hiába beszéljük nyelvüket, hiába idegződött be az új országnak számos — részünkre kezdetben furcsa — mentalitása lelkünk redőibe: mégsem érijük meg egymást. Aminthogy nem érti meg a csernovitzi zsidó sem és nem érti őket a kisenevi sem.

Ma: tizenöt év távlatából objektíve és higgadt önkritikával állapítjuk meg, hogy a négyféle országrész zsidósága — négyféle is maradt.

Időszerű ennek a ténynek leszögezése éppen most, a választások küszöbén, amikor a közös baj, a közös veszély, a közös cél sem adott elég kohéziós erőt ahhoz, hogy valóban összefogjon Románia zsidósága és egyesült erővel vegye fel a harcot saját léte és jövője érdekében.

Négyféle országrész, négyféle zsidósága ma is elég idegenül áll egymással szemben. Az összehangolás még máig sem sikerült. Hibásak vagyunk talán mi is, de a hibák oroszlanrészét nekik kell átaduk. Ők azok, akik még a gettó kábulatából, az egyenjogusítás napvilágára érve, még ma sem tudnak bánni ezzel az instrumentummal, amely Erdélyben és Bukovinában már mély

és történelmi perspektívájú multtal rendelkezik.

Négyfelől összekerült zsidósága ennek az országnak, négyféle maradt is.

És ennek a káros ténynek megállapítása jelenti egyúttal azt is, hogy politikai koncepciónk, nagyvonalú zsidó politikánk addig nem lehet egységes és átiüberejű, amíg ennek a négyféle mentalitásnak összehangolása nagyobb mértékben nem sikerül.

Választások előestéjén erről megemlékezni, elsöranqu kötelességünk!

Önálló listával vesz részt a Zsidó Párt az országos választásokon

Az országos Zsidó Párt tartományi vezetőségének határozata értelmében, mivel sem a liberális kormányral, sem pedig a zsidó testvérszervezettel, az Uniunea Evreilor Romannal, nem tudott kartell-megállapodást létesíteni, a Zsidó Párt önálló listával vesz részt az országos választásokon. A két nagy zsidó párt között ime már két hét óta folynak a tárgyalások, amelyekben a Zsidó Párt részéről dr Fischer Tivadar tartományi elnök és dr Mayer Ebner, volt képviselő vettek részt, míg az U. E. R.-t dr Wilhelm Fildermann és Horia Carp, volt országgyűlési képviselők, képviselték a tárgyalásokon. Fejdalom azonban az U. E. R. kuratóriuma, vezetőinek tárgyalásait és megállapodásait dezavualta és nem volt hajlandó a Zsidó Párttal a megállapodást létrehozni. Lapzártakor még folynak ezek a tárgyalások, amelyek azonban kevés eredménnyel bíznak.

A hét folyamán a Zsidó Pártnak legalább 52 vármegyében kell letennie az önálló zsidó-párti listát, hogy a szavazatok kötelező 2 százalékát meghaladó eredményt elérhesse, mert csak ez esetben számíthat parlamenti képviselőre is.

A Zsidó Párt tartományi gyűlésének határozata értelmében, amennyiben a Zsidó Párt parlamenti képviselőre jutna, úgy a következők kapnának mandátumot: Dr Fischer Tivadar, dr Mayer Ebner, Max Landau, dr Nobel Sándor és S. Singer.

Lapzártáig a következő listák lettek letéve: Bukarestben a listavezető: dr Fischer Tivadar, míg a második helyet dr Bauberger kapta. A máramarosi lista: dr Fischer Tivadar, dr Fried Ábrahám ügyvéd, dr Kiszelnik Nándor orvos és Kasztner Rezső. A kolozsmegyei lista: dr Kertész Jenő, Rimóczi Jakab, Rosenzweig Emanuel, Hirsch Hermann, Klein Hugó és dr Fischer József. A tordamegyei tagozat listája: dr Kassovitz Endre (Turda) Pap Fülöp (Turda), Glück József (Maros-Ludas), és Kohner Bertalan (Mező-Záh). A biharmegyei listát: Fuchs Benjámín főrabbi vezetése mellett pénteken teszik le a törvényszéken.

Lapusna és Bakti megye: listavezető: Zirelsohn kisenevi főrabbi.

Százezret meghaladó gyászolók tömege kísérté utolsó útjára a Bécsben elhunyt cortkovi főrabbit

Bécsből jelentik: Óriási tömegek részvételével és nagy gyászpompával temették el vasárnap a bécsi központi temetőben Friedmann Izraelt, a néhány nappal ezelőtt elhunyt cortkovi szentéletű rabbit. A szent rabbi sulyos rákbaja gyógyíttatása miatt jött Bécsbe, az orvosi tudomány azonban már nem tudott segíteni rajta. A zsidó hívők százezret meghaladó számban vettek részt temetésén s a tolongás oly nagy volt, hogy a rendőrségnek több riadóautót kellett kiküldenie a rend fenntartására. Valamennyi bécsi hitközség népes

küldöttséggel képviseltette magát s az ország minden részéből eljöttek a rabbi, hogy megadják az elhunytak a véglistességet. Igen sok rabbi érkezett Magyarországból, Csehországból, Lengyelországból és más államokból is. A halottasháztól a központi temetőig közel négy óra hosszat tartott a gyászoló közönség felvonulása. A koporsóval együtt ezer és ezer papirlapot temettek a sírba. A papirlapokra a gyászolók írták fel nevüket, hogy a nagyrabbi „Meletz-Jóser“ legyen a szenvedő zsidóság számára.

Feloszlatták a szatmári ortodox hitközség vezetőségét

Satu Mare—Szatmár. Lapzártakor értesülünk, hogy Grósz Dávid, a Freund párt egyik vezetője ma reggel megával hozta Bukarestből a hitközség jelenlegi vezetőségét feloszlító miniszteri rendeletet, mely egyúttal gondoskodik a hitközségi interimáris vezetőségé-

ről is. Az interimáris bizottság elnöke Grósz Dávid, tagjai pedig egyenlő arányban a Freund, illetve a Guth párt sorából kerültek ki. A feloszlító miniszteri rendelet érhető feltűnést kellett a szatmári zsidóság körében.

A szatmári hitközséget a Freund-párt alaptalanul denunciálta a kultuszminiszteriumnál

A miniszteri hivatalvizsgálat a felvett jegyzőkönyv szerint a vezetőséget tisztázta

Könyvrevízió! Könyvrevízió! Könyvrevízió!

Pár év óta ezt a jelszót dobják Teitelbaum-Freundék a közvélemény fülébe a szatmári ort. zsidó hitközség vezetőinek diszkreditálására.

Jött azután 1932. nyarán a felixfürdői képviselőtestület-feloszlato ukáz, a miniszterium tiltakozó rendelete, ennek ellenére a hitközségi vezetőség lemondása, közben mégis a hirhedi fekele-gabella, melynek több százezer leies bevételéről a Teitelbaum-Freund-csoport mai napig el nem számolt, majd jött 1932. szeptember 25-én a központi iroda két kiküldöttje vezetése alatt megtartott tisztújító választás és miután Teitelbaum-Freundék meigint nem győztek, pár hónapi szünet után ismét el kezdték harsogtatni a könyvrevíziót. Ezáltal azonban már a központi irodán keresztül is, amely teljesen azonosította magát a Teitelbaum-Freund csoport jelszavaival és követelményeivel...

A folyó év tavaszán a hitközség két nagy küldöttsége tisztelgetj Nagykárolyban Teitelbaum Joel főrabbi előtt és invitálta, hogy foglalja el a szatmári rabbiszelet. A főrabbi három hét múlva megírta híres levelét, amelyben arról értesítette a szatmári vezetőséget, hogy nem foglalja el a szatmári rabbiállást és a béke szavaival bucsuzik a hitközségtől.

Jött azután ez év július 26-27-én a központi iroda nagy válaszmányának kolozsvári gyűlése, amelyen legelső sorban azt állapították meg, hogy Teitelbaum főrabbi szatmári igényei épségben fennállanak, majd olyan határozatokat hoztak, amelyek arra lettek volna alkalmasak, hogy a hitközséget kiforgassák mívoltából és a Teitelbaum-Freund párt mar-talékká tegyék teljes egészében.

Jött a kultuszminiszterium újabb beavatkozása, a kolozsvári határozat megsemmisítése a Teitelbaum főrabbihoz vonatkozó rész kivételével. A miniszterium ugyanis a főrabbi pártjára állott, de tiznap határidőt adott neki a rabbiság elfoglalására, amelyet azután ez év végéig meghosszabbított...

A hitközség, amely először magyarázni próbálta a miniszteriumnak, hogy a főrabbi írásban lemondott a szatmári rabbiságról, tovább nem ellenkezett és nyugodtan várta a főrabbi akaratának beteljesedését...

Közben azonban beállott a kormányváltás és a Teitelbaum-Freund csoport a hitközségi autonómia újabb megbántására vete-

medett. A könyvrevízió című panaszt kiegészítve több más vádponttal, denunciálták a hitközség vezetőségét az új kormányhoz és keresztülvitték, hogy Jenciu Moise kultuszminiszteri inspektor kiszálljon Szatmáron és felelősségre vonja a vezetőséget a panaszok tárgyában.

November 23-án adták be 189.136/1933. sz. feljelentésüket és november 30-án már bekapogtatott a miniszterium inspektora a szatmári hitközségnél, hogy megejtse a hivatal vizsgálatot. Reggeltől késő estig tartott a kihallgatás. A Teitelbaum-Freund párt vádjai-val szemben, a hitközség részéről Guth Sándor elnök, Rosenberg Sámuel alelnök és dr. Stern Mór ügyész terjesztették elő a védekezést és egyúttal az ellenbizonyítékokat is.

A beható és tárgyi bizonyítékokkal alátámasztott védelem következtében minden anyagi természetű vád összeomlott és a vádak csakis oly címen tartották fenn a képviselőtestület feloszlására és interimár bizottság kinevezésére irányuló kérelmüket, hogy a vezetőség — állításuk szerint — nem komoly szándékkal invitálta Teitelbaum főrabbit és Wézel elnök legutóbbi ajánkozását, hogy kiszáll Szatmáron a rend helyreállítására, hasonló indokból utasította volna vissza a hitközség vezetősége. Drummer Sámuel volt kismelve a szerepre, hogy e naiv állításokat megkockáztassa és jegyzőkönyvbe vélesse és bejelentése harsogó derűltségre ingerelte a tárgyalás résztvevőit és hallgatóságát. Ez volt egyúttal a vizsgálat egyetlen színes epizódja, mert egyébként a tárgyalás a legszigorubb ridegség jegyében folyt le.

A miniszteri kiküldött által felvett jegyzőkönyv tökéletesen igazolta a hitközségi vezetőséget és ezzel a feljelentők alaptalan vádaskodását bizonyította. A szatmári kérdés jogszerű elbírálása mellett tehát a hitközségi vezetőségnek haja szála sem görbülhet meg. De... mégis kérdéses, hogy ama titkos erők mellett, amelyek e törvénytelen és hirtelen vizsgálatot kiprovokáltak, lesz-e még ereje és alkalmazásbavétele az igazságnak, avagy az egész vizsgálat csak egy profoma jellegű látszat-intézkedés volt, amely mögött ott ólalkodik az előre megalkotott ítélet? Mindez egyelőre nyílt kérdés, valamint annak a tisztázása is, hogy az erdélyi ugynevezett leg-

vallásosabb zsidó csoport milyen rituális felhatalmazás alapján fordulhatott a kultuszminiszteriumhoz, hátba támadva ezzel az autonómiát és a döntőre, illetve választott bíróságot intézményt? E kérdések sürgős feleletre várnak!

Dr. Stern Mór.

Duschinszky főrabbi jesivájáért

Hirt adott a „Népünk” arról, hogy november első hetében emelkedett ünnepség közepe nyílt meg Duschinszky főrabbi jeruzsálemi jesivája. A Duschinszky főrabbi cseh-szlovákiai tanítványainak sikerült 25 certifikátot kieszközölniök, hogy Jeruzsálembé utazhassanak tanulmányaik folytatására. A főrabbi volt tanítványai, akik ma is szerettel csüngenek Duschinszky főrabbi nemes egyéniségén, még a legtávolabbi országokban is akciót indítottak jesivája támogatására. Newyorkból érkező jelentések szerint az ottani volt tanítványai is szervezettel létesítettek, melynek egyedüli célja, hogy megfelelő összegeket hozzanak fel rendszeresen a főrabbi jesivájának támogatására. A szövetség eddig 25 tagból áll. A tél folyamán már bevezetik a gyűjtési akciót és a begyűlt összegel havonként rendszeresen továbbítani fogják a főrabbi címére. A szervezet szellemi vezetője dr. Leo Jung, tiszteletbeli elnöke; Rabbiner Hichner, elnöke; Rav. Wohlberg. Tekintve, hogy Pozsonyban is működik egy hasonló egyesület, igen hasznos volna, ha a két szervezet szoros kontaktust létesítene egymás között és így folytatnák nemes akciójukat.

— A lengyel kormány kártérítést kér a Németországban bántalmazott lengyelállampolgárságu zsidók számára. Varsó. — A lengyel kormány néhány hónappal ezelőtti egy jegyzékkel nyújtott át a német kormány számára, amelyben 200 lengyelállampolgárságu zsidó számára kér teljes elégtételt és kártérítést, akiket Németországban a Hitler terrorfiuk súlyosan bántalmaztak. Minthogy a jegyzékre a német kormány még mindig nem válaszolt, a lengyel követség újabb sürgető memorandumban kéri a lengyel állampolgárságu zsidók kártérítési követeléseinek teljesítését.

— Halálozás. Súlyos veszteség érte Szilágycseh zsidóságát Bergfeld Gidalje elhunytával, aki általános megbecsülésnek és közszeretetének örverdeti Szilágycseh-ben. Az elhunytat november 19-én Clujon temették el az ort. temetőben. Temetésén megható beszédet mondott Klein Salamon szilágycsehi főrabbi.

Pogrom

Frantisek Kubka (Prága)

Három nap és három éjjel dolgozott a tűzértség. A lövedékek sisteregve repültek az ég felé és iszonyu lármával estek vissza a mocsárba, — a gépfegyverek halkabban dolgoztak, de annál sürűbben. A rabbi lakásán agyonlőtték Janson katonai komisszáriust, a golyó az ablakon keresztül repült egyenesen a szívébe, kis lyukat ütött a bőrkabálján, azon keresztül szívárgott a vére. A rabbi eltemette énekekkel, énekét golyók fűtlye kísérte; néhol egy-egy kunyhó gyulladt ki, de a tavaszi eső és nedvesség eloltotta a tüzet.

A falu keleti részén sebesültek jajgattak. Bevitték őket az erdőbe, ahol átkokkal ajkukon haltak meg.

Janson katonai komisszárius sirján huszonöt fogoly fehér katonát kivégeztek. Mind a huszonötnek fehér, ijedt arca volt és keskeny fehér keze, amelyek nem ismerték a munkát. Az egész zsidó falu végignézte. A fehér arcok hamuszürkévé váltak az ijedtségtől. Szörnyű volt a bosszu Jansonért.

A házak között kivirágzott már az orgona és reggelfelé pacsirtaszó kísérte az ágyuk dörejét.

Délután a katonaság nagy ládába csomagolta a város iratait, az irnokok pedig gránátokkal töltötték meg zsebeiket. Az új komisszárius, Kazán, egész vörös volt az ijedtségtől. A telefon egész éjjel dolgozott, éjfé-

féle azután emberek jöttek, akik összeszedték a telefondrótokat és elmentek. Kazán egy hamis 100 rubelest dobott az asztalra. Az irnokok összeszedték a számvárokat és rápakolták a tábori konyhára. A rabbinus némán ült egy helyben.

A falu keleti részén még hallani lehetett a lövéseket, de már nagyon gyéren; a menekülő csapat csak a visszavonulásukat akarta fedezni. Két gépfegyver örűlten dolgozott a sőiétségben. Azután csend lett, csak nagyrikkán dörrent egy-egy puska, hogy az örök el ne aludjanak.

Jankel háza égett. Hosszan, hangosan zokogott, mely néha úgy hallatszott, mintha kutya vonítana. Mind az öt gyermeke a ház előtt állott és kétségbeesésükben a kezüket tördelték. Senki sem oltotta a tüzet, nem volt mivel, mert a délután elvonuló katonaság elpusztította az összes kutakat.

— Halgass! Forradalmi parancs! — ordított egy szakállas muzsik a zsidóra. A parasztnak két fia és egy tizenöt éves unokája volt a katonaságnál. A hosszukaftános zsidók szóltanul bujtak vissza kunyhóikba. Valahogy csak meg kell halni...

Négy óra felé kezdett virradni. Jankel háza leégett és az üszök füstölt még. A füst égette a szemeket. Jankel öt gyermeke a leégett ház körül kerestek egy Katharinarubelt, amelyet az anyjuktól örökölték.

— Nem élte meg ezt! Az Ur legyen áldott!

Huszonöt ház és egyetlen fűshalmaz volt látható, amikor a nap felkelt. Leszakított ruhájú, sárral bekent és ki nem aludt katonák szaladtak a falu egyetlen uccáján össze-vissza és a sárban gépfegyvereiket húzták maguk után.

Az orgonabokrokban pacsirták énekeltek. Az égen bárányfelhőkön keresztül gránátok repültek és nyugat felé az erdőbe zuhantak le a sebesültek közé. Az ellenség visszalőtt, itt-ott még egy ágyulövés hangzott el, végül réma csend. A pacsirták ijedten hagyták abba énekeiket.

A véres peszách megkezdődött és ezzel együtt a falunak — huszonöt házával — a pusztulása.

A rabbinus, Mosche Ben Jakow, kilépett házából.

— Ezek megszöktek. Mások fognak jönni. Kik lesznek? Jaj nekünk, jaj nekünk!

A távolba nézett, vajjon hol járnak már a menekülők. Vele szemben a lövészárkok voltak, azoké, akiknek jönni kellett. Minden mozdulatlan volt, egyetlen élőlény nem volt látható a mezőn és a mocsaraknál. A békák kurotyoltak, — most hirtelen egy golyó repült fel valahonnan és elünt észak felé.

A falu piacán kaftános zsidók gyülekeztek. Ijedt arcu emberek, vadtekinetű szemükben még az elmúlt éjszaka borzalma volt látható.

Peszách! A peszách nyugodt lesz! — sutogta az öreg Jankel, akinek a háza leégett.

HETI GLOSSZÁK

Gyermekek a kámpadon

Nem tudom, hogy van vele az olvasó. Mi úgy vagyunk vele, hogy bennünket nem juttat meg egyetlen egy mozi történet sem. Miatlunk ölhetnek, rabolhatnak a filmben, vagy a színpadon, szemünk érzéketlenül marad. Vagy a izgalmas és szomorú regényt olvasunk, akkor sem hatódunk meg. Viszont az élet borzalmasabbat produkál — mint bármelyik grand-guignol.

De ha egy gyermek sivitás hallszik a moziban, vagy gyermeknyomor kiált felénk könyvek lapjairól, vagy — ami a legjobban megfog bennünket természetesen, ha az életemben, találkozunk gyermekek nyomorúságával és szenvedésével, akkor odavan az élet küzdelmekben megdermedt szív, odavan a cinizmus álarca, odavan minden „érzéketlenség” és folynak könnyeink, dobog szívünk és dermesztő hidegség fut át hátunkon. Gyermekek-szenvedés... gyermeknyomor... gyermekkín, összetört érzésvilágunkat és segíteni akarunk, segíteni, az esendő, önmagával sokszor lehetetlen kis emberpalántán...

Ez az érzéshullám borítja el lényünket, amikor jönnek külföldről a hírek, hogy a most növényben levő zsidó gyermekgeneráció, pokolnak kell érezze ezt az életet. Pokolnak és szenvedésekkel kikövezettnek, mert embertársaink, a kis viasz-lelkek gyámoltalan rémület akarják örök-életre konzerválni. A gyűlölet szitása olyan fokra hágott, hogy ki kell csordulni a könnynek és tehetetlen dühvel öli öltbe szorulni a kéznek.

Dr S. Grünwald, Verbórol írja egy cseh-szlovákiai lapban. Szüleiket vesztett szerencsétlen gyermekek, akiknek nem maradt a világon hozzátartozóik, államilag fenntartott gyermekotthonba kerülnek. 7000 gyermeket ápolnak itt, köztük 40 zsidót is. És ezek a szerencsétlen zsidó gyermekek, államköltségen paraszthoz kerülnek ellátásra. Falusi egyszerű paraszthoz, akik felnevelik őket, távol minden zsidó érzéstől és világtól, úgy, hogy mire felnőnek, nem maradnak zsidók. Sokat adoptálnak és hiúkat is végleg elhagyják. Konkrét eseteket sorol fel a cikkíró, amikor elhagyott zsidó gyermekből, aki élénk eszes, zsidó szellemben felnevelt gyerek léte, elvesztívén szüleit, — disznópásztor lesz a faluban.

A háboru előtt létezett egy patronázs egyesület Budapesten, amely az ilyen anomáliákon segített. De most ez megszűnt és senki sem hívja életre. A jelenleg Jeruzsálemben lakó prof. Klein, aki Nové Zámky volt fő-rabbi, megpróbált annak idején életrekelteni

egy ilyen patronázs egyesületet, de a nagy akadályok láttára megtorpant. Dr Grünwald konkluzióképpen kijelenti, hogy oda kell hatni, hogy ezek a szerencsétlen zsidó gyermekek, legalább zsidókhoz kerüljenek, mert különben elvesznek a zsidóság számára. Ez fontosabb, mint sok-sok egyesületesi, amelyet egyéni hiúságok takargatására, vagy ébrentartására alapítanak.

Gyermekek, zsidó gyermekek, akik elvesznek szemünk láttára a zsidóság számára...

De mi ez mindahoz, ami Heilországban történik. Apró kis simogatásnak tetszik a erősen izzó gyermekpokolhoz, amely felénk üvölt a hirdásokból, mely Barbárországból jön.

Nem zsidó írja és nem nekünk. Gróf Carlo Sforza írja, a Genfben megjelenő „Journal des Nations” című lapban:

Würtenbergben nyaralt egy unokahugom. És ott látta a következőt: Az egyik iskola kantinjában, a délelőtti uzsonna idején, minden gyermek kapott egy pohár tejet és egy darab kenyert. A zsidó kislány is a sorban állott. Amikor a zsidógyerek a kiosztó igazgató elé került, az nyersen rákiáltott: „Mars, zsidó lány! Kérem a következőt!” És a szerencsétlen sápadt, sovány kis gyenge gyerek, könnyekkel szemében tovább somfordált. De másnap mégis sorba kellett álljon. Nem akarták megkímélni attól, hogy minden nap ki ne nyujtsa kezét a pohár tejért és brutálisan rá ne szóljon a szoknyába bujtatott emberi bestia. A keresztény gyerekeknek látni kellett és okulni azon napon, hogy a reszkető kislánykéz — hiába nyúl a meleg ételért.

És ha ez még nem elég, akkor álljon itt mint a borzalom kaleidoszkopjának egy „gyöngyszeme.” Egy prágai nem zsidó lap írja megbízható forrásból. Bingenből jelentik: Egy Hitler gyerek összeveszett egy zsidógyerekekkel. A vitának úgy vetett véget, hogy elővette riasztópisztolyát és rásütötte a zsidó „alsóbbrendű” gyerekre. A gyerek súlyosan megsebesült az arcán. A tanítók pedig ott állottak körülöttük, végignézték a jelenetet és nyugodtan vajaskenyert zabáltak. A kisujjukat sem nyujtották ki a vérző gyerek érdekében...

Zsidó testvér ne sirj... légy erős... pedig tudom, hogy nem tudod visszafojtani előtörő könnyeidet.

Csak egyet ne felejtél el: ez nem a középkorban történt, hanem most, napjainkban — Hitler országában, a „nagy” és „dicső” Németországban. Amelyért tízezer zsidó halt meg a világháboruban...

Gettópadok a pesti egyetemen

A budapesti műegyetemen e héten megcsinálták a gettót, amennyiben a zsidó hallgatók helyét a padsorok baloldalán elkülönítve jelölték ki, s így létrejött a külön egyetemi gettó. 1216-ban rendelte el a lateráni zsinat III. Ince pápa alatt a külön zsidónegyedet, azóta elmúlt 717 év, arról tanultunk, hogy vége a sötét középkornak, felvilágosodott korszakban élünk, stb. stb. és ime az emberi gyűlölet megmarad és megnyilatkozási formája is meglehetősen primitív. A magyarországi zsidóság is megtanulta már, hogy naivitás volna, az ifjuság eme őszinte megnyilatkozásával, önbíráskodási kilengéseivel szemben nagy szavakat használni, hogy nem hagyja magát megsegyeníteni, hogy küzdeni fog. Mindez csak üres szó volna ama ténnyel szemben, hogy itt erősebb tényezőkkel állunk szemben, mint mi zsidók vagyunk. Ha az orvostudomány valami betegséget nem tud közvetlenül megszüntetni, akkor erősíti a szervezetet, hogy kibírja a leggyűrű a kórt. És így tehát csak azt kívánhatjuk, hogy a mostani káros állapotok arra indítsák magyarországi zsidó testvéreinket is, hogy önmagukat erősítsék s ellentállóképessé tegyék. A régi gettó jelentette a legszegényebb keretben a legélénkebb szellemi életet, legbensőségesebb vallásosságot, az erkölcsi életmódot, a családi tisztaságot. Száz év óta a zsidóság a régi gettó falait lerombolta, mert az európai társadalomban vélt elhelyezkedni, ennek kedvéért feláldozott minden vallási hagyományt, sőt bizonyos lenézéssel tekintett a régi gettó egész életére. Most megfordult a kerék. Több országban igyekeznek megfordítani az idők kerekét, vissza egy-néhány évszázaddal. Németországban sárga indexet adnak a nem árja egyetemi hallgatóknak, emlékeztetve a középkori sárga foltra, az elemi iskolákban is felállítják a zsidó-padokat, amely intézmény ime Magyarországon is megvalósult a legmagasabb oktatási fokon, az egyetemen. Németországban a zsidópadra vonatkozólag megadták a kellő választ:

ha már vannak zsidó padok, úgy azok legyenek — zsidó iskolákban.

A gettóba szorított zsidó diákság számára a lelki egyensúly s az ellentállási képesség kérdése, egy ilyen gondolkodási mód. Ha már gettó, legyen az a réginek összes zsidó erkölcsi erényeivel, idealisztikus felfogásával, zsidó tradícióival.

Tekintsük a gettót megalkotókat eszközöknek, akik vissza akarják téríteni a már csakhó névlegesen tartozókat az igazi zsidósághoz. Nincsen borzasztóbb vértanúság, mint vértanúságot szenvedni egy dologért, amely már nem

A gyerekek a sárban játszottak. Az aszszonyok házaikban maradtak, takarítottak az elvonuló katonaság után. Az emberek azt hitték, hogy még van öröm és szabadság ezen a földön...

Dél felé hirtelen hosszú rajokban katonaság állt a falu előtt. Lassan vonultak végig az országúton, lábuk térdig a sárban, mégis boszorkányos gyorsasággal termettek itt. Fialat zászlós vezette őket. Az erdő felé masíroztak, oda, ahova tegnap még a súlyos sebesülteket vitték.

Hirtelen lovasság állott meg a falu előtt. A fekete kapitány megfogta Chaim szabót, végigvágott rajta korbácsával és ordított: — Vissza a házakba, zsidók! Felgyújtjuk a házakat, kutyák!

Pillanatok alatt üres lett a falu piaca. A kapukat lezárták.

A rabbinusnál meggyújtották a hétágu gyertyát, a rabbinus leánya, Malke, felvette a fehér ünneplő ruháját és összeállt kezekkel ülve hallgatta apja imáját.

— Zsidók ki! Kocsikat huzni! — hallatszott a parancs.

Katonák nyomultak be a házakba és kikergették a zsidókat. A kastános emberek megfogták a kocsirudakat és vékony, sovány karjaikkal próbálták a kocsit megmozdítani, amely megakadt a sárban. Ez a munka délután ölig tartott. A hitközségi elnök fiának, Izsáknak, a mellén keresztülment az egyik kocsi. A rabbinus bekötözte, de tudta, hogy

a pénketek nem fogja túlélni. Beállt az este. Egy újabb szakasz katonaság vonult végig a falun. Egy fiatal zászlós, keresztrel a mellén vezette őket.

A rabbi szobájában összeült a falu. Éneklő hangon szólalt meg Rabbi ben Jakow.

— Gamliel rabbi mondta: Aki ezen a napon ezt a három szót: Pessach, Mazzo, Moraur nem mondja, az elmulasztja kötelességét.

— Mit jelent ez a szó: Pessach? Emlékeztet bennünket arra, hogy Urunk (legyen áldott) Egyiptomban megvédte Izrael házait.

— Mit jelentenek a keserű füvek, amelyeket eszünk? Ezek emlékeztetnek bennünket a gyalázatra és nyomorra, amit apáink éltek meg egykor.

Azután megtöltötte a kelyhet Éliás próféta részére, akinek helye üres volt az asztalnál, beszentelte a bort, a kenyert és a keserű füveket és az egész hitközség imádkozott vele: Pessach előestje volt.

A falun végig dühörögve vonult a tűzesség. Mind az erdő felé mentek.

A mocsarakon keresztül vezető országúton csukott autó jött. Tíz lovas kísérté és egy szakasz cserkész követte. A kardok fényltek a holdvilágfényben. Az autó nehezen vergődött keresztül a sáron. A fényszórók megvilágították a falut. A lovak hangosan fújtak, jóllakottak voltak, akár az emberek, akik rajtuk ültek.

Az autó megakadt a mocsárban. Három árnyék lépett ki a kocsiból. Villanylámpák gyúltak, valaki nevetteit.

— Menjünk!
— Hol fog aludni az őrnagy?
— A rabbinusnál.

A rabbinus teljes hanggal énekelt. Örömtől sugárzó szívvél. A toroka tele volt könnyekkel, a szeméből is sűrűn ömlöttek a könnyek. A rabbi mindent tudott, mindent hallott.

Az ajtón kopogtatás hallatszott. Két ember lépett be.

— Hol van a rabbi?

Mosche ben Jakow előlépett.

— Téged énekelünk, téged ünnepelünk, Isten, teled dicsőséggel és hatalommal! — Légy áldott — Tied az üdvösség — Téged magasztalunk — Tied, tied csakis tied legyen a hatalom az egész földön!

— Hol van a rabbi?

Senki nem válaszolt. Mosche ben Jakow imádkozott.

— Jóságosak a szemek — Te vezetsz bennünket a szabaduláshoz.

— Ki, mindenki ki! — ordította az egyik rekedt hang.

Őt lovaskatoná kifizitította az előszobát. Némán, vigyázva, hogy az ütések ne ériék őket, hagyták el a házat asszonyok, gyerekek, férfiak, a t a helyet, ahol menedéket kerestek.

— Ide a rabbi!

Mosche ben Jakow, a rabbi, előlépett, mellette a leánya, Malke, akit királynőnek neveztek.

— Te vagy a rabbi? Szép! Itt huszonöt

a mi szívügyünk, hisz ilyen esetre a bölcs királynak a részeges jellemző szavai illenek: „Útnak, nem értem az okát, ütlegetnek, nem tudom miért“.

Hitler hadat üzent a kereszténységnek is

Nem ért bennünket váratlanul. Már várjuk, hogy mikor fog erre is sor kerülni. Mert pontosan ki lehetett számítani, hogy bekövetkezik. Be kellett következnie, hiszen a hitleri örületben is van némi logika és szükségszerűség, amely be kell fussa utját, még ha minden romokban is marad utána.

Hitler hadat üzent a kereszténységnek is, azon csodálkozunk, hogy ilyen későn tette. Hadat üzent az újtestamentumnak, az ótestamentumnak, a civilizációnak, a kulturának, a szellemnek, a humanizmusnak, hadat kellett tehát üzennie a keresztény Megváltónak is. A zsidó eredet mindezen lefőrdhetetlenül rajtafekszik és Hitlerék nem képesek annyira meghamisítani a történelmet, hogy ezt letagadják.

Hitlerék nem is tagadják le az újtestamentum és a kereszténység zsidó forrásait, hanem megtagadják őket. Nem vállalnak vele közösséget. Mert ha a kereszténység szellemében járnának el, ha megváltójuk tanításait hirdetnék, akkor önmaguk fölött kellene ítéletet mondaniuk. Akkor el kellene ismerniük az egyenlő emberi jogokat, akkor szélesre kellene tárniuk a börtönök kapuit és el kellene dobnuk kezükből a korbácsot.

Hitlerék azonban nem tagadják meg önmagukat és inkább a kereszténységet tagadják meg. A kereszténységet, amely nemzetközi kereteinél fogva nem ismer különbséget a német és a francia, a rövid és hosszú koponyájuk között és amely tanításaiban nem ismeri a germán félisteneket.

Az objektív igazság kedvéért azonban kell szögeznünk azt is, hogy éppen a kereszténység leghivatottabb képviselői támogatták a hitleri örületet fejlődésében és nem vetettek gátat számára. A kereszténység tanításait meghamisították, hogy a fajgyűlölet szolgálatába állíthassák. A gyűlölet eszméje azonban megbosszulta magát. Hitlernek nem kell többé a keresztényi hit, mert a „Führer“ nem rendel semminek magát alá, amely nem a germán teutonok koponyájából pattant elő.

Nem elégtétellel állapítjuk meg Hitler keresztény-ellenes politikáját, bár joggal hivatkozhatnánk arra, hogy a keresztény tényezők is milyen csapásokat mértek a zsidóságra Hitler támogatásával. Csak annyiban lehet kedvezően elbírálni a hitleri politikának ezt a „fejlődését“, hogy ezzel a lépésével újra szűkebbre szorult rendszere körül a fojtogató

vaskapocs, amely most az egész keresztényi kultur-világot is sorompóba állítja Hitler megsemmisítésére...

Megint a szovjetorosz zsidóállam

Sokáig nem beszéltek róla a világsajtóban, most megint aktuális lett. A zsidó állam, amelyet a szovjet alapít. A legfelsőbb szovjet-tanács elnöke, Kalinin, aki jelenleg az Egyesült Államokban tartózkodik, az amerikai-orosz politikai és gazdasági kapcsolatok újrafelvételével kapcsolatban sokat beszélt amerikai újságírók előtt azokról a tervekről, amelyek azt célozzák, hogy Biro Bidsanban az új zsidó államot megalapítsák.

Az amerikai újságírók nem voltak elég naivak, hogy mindent elhigjenek, amit Kalinin mond. Eszükbe jutott, hogy Amerikában rendkívül sok pénzt gyűjtöttek (főképpen zsidó zsebkekből!) a krími és amurvidéki experimentumokra. És szívesen hallanák, ha hirt hallanának arról, hogy mennyire fejlődött a birobidsani kolonizáció. És Kalinin válaszolt. Nem szívesen mondotta ugyan el, hogy a 30.000 zsidó közül, amelyet odaszállítottak, alig 10.000 maradt ott. A kedvezőtlen viszonyok visszakergették a többi zsidót. De a helyzet mostanában már inkább javult — mondta Kalinin. Hogyan és miképp — arról hallgatott Kalinin. Az amerikai zszurnalisták jól tudnak számolni és könnyen kiszámíthatják e hírek alapján, mennyi dollárba került egy-egy zsidónak letelepedése a nagy experimentumban.

Ettől eltekintve Kalinin meséinek, amelyeket elmondott, politikai céljai vannak. Egyrészt dokumentálni akarja, hogy milyen jó dolguk van a szovjetországi zsidóknak (tekintettel Amerika politikai elismerésére) másrészt — amit nem mondott ugyan ki — hogy bizonyítsa a cionista és szovjet kolonizáció közötti különbséget. Hogy a terv nem úgy sikerült, ahogy Kalininék képzelték, azért elismerés jár, Amerika józan és reális szemzőggel bíró közvéleményének.

Miklós Andor halála

Zseniális üzletember. Kitérő újságíró. Lapfejedelem. A magyar Rothermere. Est lapok. Konzern. Fjedelmi lakás és valóságos udvartartás, melyben Ő és felesége viszi a primet. 53 éves korában elragadta a halál. A kérlelhetetlen halál. A halál, mely ellen nincs orvosság. Még pestilapkirálynak sem. Minden részvétünk az övé, aki elment, íthagyván a polcot, melyet piederstálra emelt és amelyen tudott alattvalói hűséggel — uralkodni. Békés és loyális ember volt. Inkább üzletember, mint újságíró. Mert mindenkor okosan és békésen megalkudott, az uralkodó irányzattal.

Megalkudott a korszellemmel, lett legyen az kurzus, vagy rendi Magyarország. Megalkudott már 25 esztendővel ezelőtt, amikor elhagyta zsidóságát és a katólikus anyaszent-egyház hívei közé szegődött. Mert ezt követelte a rezon, a régi békebeli magyarországi érvényesülési „illemkodex“ is. Zsidó nem lehetett már akkor sem, közvéleményt irányító lapfejedelem, — csak ha kereszténnyé lett. És azzá lett. Mint lapkvizitőr, mint küzködő kisember, jó volt a zsidóság. A karrier érdekében le kellett vetni ezt a kényelmellen gunyát. Melyre most már ország-világ elismeri, hogy levetni látszólag ugyan lehet, de lényegében nem! Nem és nem, még Miklós Andornak sem. Mert benne is valószínűleg a született self made man és a született újságírói látták, a zsidó tehetségek minden attributumával.

Karrier volt. Ma már sirhant, a budapesti katólikus temetőben. A konzern lapjai gyászkeretben hozzák halálát. Megérdemelte. Tőlük. Tőlünk pedig egy nekrológot, melyben öszintén megírjuk: tehetség volt, aki megalkudott elhagyott zsidóságának elégikus alaptermesztéből folyóan. Mi is, messziről egy göröngyöt dobunk, keresztény temetőben domborodó friss sirhantjára...

De nem a konzern lapokban, a kereszt jegyében gyászkeretezett Gombaszögi Frida és a kereszt alatti Miklós-család Miklós Andorjának, hanem a Klein Sámuel — Klein Arminjának... Circum dederum...

A remete csegettüje

Szép opera ez. Maillart operája. Ennek dallamai csendülnek füleinkben, amikor arról írunk, hogy a badacsonyi remete, Maniu Gyula fogadta a román egye emi ifjak népes küldöttségét. Azt a küldöttséget, amelynek számos tagjai a vasgárdához tartozik.

A rejtélyes remete, aki néha kimond egy-egy szót és tőle kormányok mennek a jobbblt tulsó partjára. A remete csegettüje ismét megszólalt és hívó hangja eljutott a lármás ifjak gyülekezetébe is. És hívó hangja meghallgatásra talált. A csegettü szól és a köréje gyűlt ifjak elmentek. Vajjon mi történt a badacsonyi remetelakban? Mi lesz ezután opera, vagy zenenélküli dráma. Lényeg az, hogy a szinfalak mögött a zsidóság várja a nagy jelentést, amelynek drámai kórusába, Maniu Gyula is beleszólt. Reméljük hogy a csegettü nem változik át, tragédiát jelző hirharanggá. Mely a romániai zsidóság rosszabb sorsát fogja zengeni világgá. Reméljük, mert Maniuban, a badacsonyi remetében bizonyunk kicsit.

Maniuban — aki megszólaltatta a remete csegettüjét.

emberünket öllék meg. Te temetted el Janson népbiztost? Fel fogunk érte akasztani!

A rabbi hallgatott.

— Ez a leányod?

A rabbi hallgat tovább.

— Velem fog aludni! Egy hordó bort, ide, uraim! Azt akarom, hogy táncoljon nekünk. Az egész szakasz reggelig a ház előtt fog állni. Ki vele!

Az adjutáns összeütötte a bokáját, szalutált, belerugott a rabbiba és kituszkolta.

A szakasz tábori ütött a ház előtt. A katonák egy hordó bort cipeltek a kocsirol be a házba. Malke a kályhánál ült a padkán és hallgatott. A tiszték ettek-ittak. Senki sem beszélt. Kilenc óra volt. Majd tíz. A rabbi künn ült a ház előtt és várt. Tizenegy óra. A katonafisztek énekeltek, a szakasz katona elaludt. A katonák előtt gulákban voltak felállítva a fegyverek. A kunyhókban setét volt, a házak bezárva.

A rabbi házából kiáltás hallatszik.

— Szakítsátok le a ruháját! Semmi butaság! Látni akarom a Salomé! Salomének hívnak?

A rabbi hallotta a kiáltásokat. Hallotta gyermeke sirását. A jalkiáltást! A segítségkivást. Valaki fojtogatja őt, Malkét, a királynőt.

Ekkor felemelkedett a rabbi, közelebb ment az alvó katonákhoz, odakuszott a fegyverekhez és ellopott egyet.

Kezébe vette, fogalma sem volt róla, hogyan kell kezelni. Nehéz léptekkel ment előre. Most érzi csak, hogy hideg vasat tart a kezében.

Benn van a szobában, három részeg vonszolja a félig meztelen Malkét.

— Álj! — kiált a rabbi, Mosche ben Jakob — elátkozlak Isten nevében.

Céloz. Lövés dördül. A lámpa elalszik. A petróleum végigfolyik a padlón. Kiabálás, ordítózás. Három ember rettenetes szitkozódása. Malke a földön fekszik, ruhája ég. Valaki a rabbinus mellébe valami hegyeset szur...

— Ég! Ég!

A rabbi a szobában fekszik. Malke ég. A rabbi kaftánjának vége meggyullad, mellén keresztül folyik a vére... Odakünn dörögnek a fegyverek. A trombita jelenti. Ég! Ég!

A rabbi mindent hall és lát. De nem tud mozdulni. Malke sir, mintha álmodna. A sirása mindig gyengébb. A rabbinus nem látja, de tudja, hogy halott. Megfulladt, elégett! Pessach!

— Minden szabad! Raboljatok, gyilkoljatok! Teperjétek le a nőket! Lopjatok, öljetek! Minden szabad! Büntelést az árulókra! Le a zsidókkal! Mentsétek meg Oroszországot!

Egy hang ordítja:

— Pogrom!

Emberek rohannak, a füz és lárma felkelte őket. Az ordítás, mint vörös lobogó repül az ég felé.

— Pogrom!

Lovak nyihognak a piactéren. Lövések hallatszanak. Nevetés, átkozódás. A berugott tömeg ordítózása.

Üssétek! Gyilkoljatok! Zsidó hallgass! Hallgass! Pizok kutya! Mentsétek meg Oroszországot! Üssétek a zsidót!

Mindenütt ég. Az égő piacon keresztül gyerekek szaladnak, nevetnek, sirnak, akár az örültek.

— Jaj, jaj, jaj, — hallatszik az emberek hangja a házakban, az uccákon.

Az őrnagy a lovon ül és hangtalanul nézi a cserkészek munkáját. Huszonöt emberünket pusztították itt el... a kutyák biztosan nevettek. A Jansont megsiratták! A cserkész ért a pogromhoz. És az őrnagy hirtelen mozdulattal megfordítja a lovát, kilovagol a faluból. Egyedül van, a nap felkeltét akarja látni.

Mögötte ég, nappali világosságban ég a falu. Emberek halnak meg. Az ő munkája! És Malke mégsem táncolt, a zsidó néber.

És nincs visszavonulás a multból. Minden mulandó, az élet, minden, minden pizok, hazugság és butaság...

Az őrnagy reggelig ült lován a falu előtt. Reggelig hallgatta a sirást és a jajveszékeltést. A szalmakunyhók gyorsan égtek, reggelre minden hamu és por volt, minden elvégeztetett.

És ahogy meg vagyon írva, kő kövön nem maradt!

HIREK

„Népünk” cikkeinek utányomását csakis a forrás megjelölésével engedjük meg.

Naptár 5694

Péntek: Kiszlev 20, december 8.

Szombat: Kiszlev 21, december 9.

Heti szidra: וישב

Heti háftóra: כה אמר ה'

Szombat kezdete:

üzlet bezárás 4.10

gyertyagyújtás 4.20

Istentisztelet kezdete 4.30

Szombat befejezése 5.30

Kedden: erev chanuka.

Este: Első chanuka gyertya gyújtás.

Szerdán: 1-ső nap chanuka.

Csütörtökön: 2-ik nap chanuka.

Felhívjuk előfizetőinket, különösen azokat, kiket inkasszánsainknak nem áll módjában felkeresni, hogy hátralékos előfizetéseiket számunkra haladéktalanul beküldeni sziveskedjenek. Külföldi előfizetőink nemzetközi postautalványon küldhetik be hátralékaikat. — Kérjük olvasóinkat, hogy nehéz munkánkban támogassanak bennünket, hogy lapunk továbbra is teljesíthesse hivatását és hogy akadálytalanul küldhessük a jövőben is címükre lapunkat. A „NÉPÜNK” kiadóhivatala.

Makkabeus ünnep?

Talán még sohasem látszott olyan időszerűtlennek, anakrónizmusnak a makkabeus győzők emlékének megünneplése, mint napjainkban, amidőn keleten és nyugaton egyaránt tombol a legembertelenebb, legbarbárabb zsidóüldözés.

Azonban a chanukák gyertyái nemcsak a makkabeusokról regél, hanem jelképezi magát a zsidóságot, a zsidó szellem világosságát. Eszünkbe juttatja, hogy míg a többi ókori nagy kultúrnép még a bálványimádásban, az erkölcstelenség fertőjébe voltak merülve. Izrael népe már a legisztaabb egyistenhit és erkölcs-felvilágosodott tanait hirdette. Az ókori hatalmas népek a pogányság sötéttségében tapogatóztak, mert haladásuk magasabb fokán is az Astra vallás, a csillagimádás kultusza volt otthonos náluk. Amint a csillagok csak az éjszaka sötéttségében világítanak és láthatók, úgy az ilyen csillagimádás még a népek éjszakájának, sötéttségének a korszaka. Izrael népének ellenben már akkor felderült a hajnal, a zsidó nép már akkor a könyv, a Biblia népe volt, már akkor minden idők legfelvilágosodottabb vallási és társadalmi törvényítéssel bírt. Már akkor is a szeretet és igazság, a szabadság, az egyenlőség és testvériség ígét hirdette és gyakorolta idegennel és szolgálva szemben. Míg a többi népek egyiptomi sötéttségben bolorkáltak: ülchöl bönej Jiszroél hojoh ajr bömajsvajsom, Izrael fiainak lakásaiban már akkor teljes világosság uralkodott. Hiába vitte a diadalmasoktól Titus a jeruzsálemi szentély elrablott kincseivel a Menoráht, az örökkévaló Rómába, a világosság mégis a zsidóknál maradt. És a győztes Róma meghódolt a legyőzöttek kultúrájának, az Irsáknak.

A talmud (Jerus. Dómáj 6.) elbeszél erre nézve egy jellemző esetet. Akilas, Hadrián római császár unokaöccse, a zsidó hitre akart áttérni, de félt a nagybátyjától. Azt mondta neki, hogy egy üzleti vállalkozásba akar fogni és evégett külföldre utazik, hogy a világ izlését megismerje. Előbb azonban a nagybátyja tanácsát kéri ahhoz, hogy mire félje fogjon. Hadrián azt ajánlotta neki, hogy olyan árut vásároljon, aminek nagyon lesüllyedt az ára, mert ha majd emelkedik, gazdag ember lesz. Akilas Palesztinába ment és tanulmányozta a zsidóságot tanait, amelyeket már előbb megkedvelt, mert a zsidó bölcssek a tudomány minden ágában járatosak voltak. Ő lett később a „Targum Onkelos” című ismert bibliafordítás szerzője. Majd visszatért nagybátyjához, aki nem tudta mire vélni, hogy olyan rosszul néz ki. Erre bevallotta, hogy közben zsidó lett és önmaga hajította végre önmagán a circumcisiót.

„Ki tanácsolhatóit neked ilyesmit, — kérde Hadrián, — hogy legnyomortabb páriáink hitét felvedd?”
„Te magad ajánlottad nekem, hogy olyan árut szerezzek be, amelynek nagyon lesüllyedt az ára, mert végül is emelkedni fog. Vándoroltam egyik néptől a másikig, de nem találtam egyetlen sem, amely mélyebbre süllyedt volna és jobban el lenne nyomva, mint a zsidó nép. És végül ez is emelkedni fog, mert így jószolla Jeremiás próféta: „Igy szólt az Örökkévaló, Izrael megmentője, a Legszentebb, a teremtmények megváltója és a népek utálatához, a hatalmasok szolgájához: Egykor megbámulnak királyok és felállnak és fejedelmek meghajolnak előtte, mert az Örökkévaló, változhatatlannak mutatkozik. Izrael Legszentebbje már előbb kijelölt téged.” J. s. 49, 7.

Akilás szava, a zsidó nép ezen jellemzése, sajnos aktuálisabb napjainkban, mint valaha. Létezik-e még olyan alacsonyra értékelt, olyan kevésbé becsült nép,

mint a zsidó, ma a hitlerék és cuzák szemében? És mégis, vagy éppen azért az övéké a jövő. Mert a világosság a zsidóknál maradt. Ezt mutatja az a szomorú valóság, hogy még manapság is a gyűlölet és a fanatizmus sötéttsége borítja a földet. Hogy a barbár teutonok fajelmélete Minderwertignek teszi meg a zsidót? Am legyen. De az eredmény az isteni Gondviselés céljait szolgálja. Hiszen különben a vegyesházasságot tiltó biblia és talmudi törvények teljes negligálása következtében, a német zsidók többsége előbb-utóbb teljesen beolvadt volna a német népbe. Hogy a vallások is szenvednek, különösen Szovjetországban, ahol főleg azok vannak veszélyben, akik a Tóráht tanítják? Ennek magyarázata, hogy a Tórah, Erec Jiszroél és Ajlom Háboh a tulvilági üdvösség csak szenvedések árán szerzhető meg. Hogy kiverik mindenütt az egyetemelekről a tanulni vágyó ifjúságot? Talán egy égi mementó, egy magasabb figyelmeztetés, amely az Énekek Éneke szavával korholja a mai fialtságot; hogy idegen kertek művelője lett, de: Kármí selij lej notortij, a legklasszikusabb irodalomnak a kertjét sem művelte, elhanyagolta.

Azonban már dereng a hajnal. Egy Bialik, a legnépszerűbb új héber költő is harcol azon hamis ölfogás ellen, amelynek egyedül Marx és Spinoza az ideálja és amely a Talmudot, sőt a Bibliát is az elavult régiségek közé sorozza. És majd Isten segítségével, a bevándorolt művelt német zsidók, akik a Biblia és a kultúra szintézisét megvalósították Németországban; ezen tapasztalatokat majd Erec Jiszroél könnyes vérzattala történelmi talajába is el fogják vetni. Mert a Szenföld, csak egy tiszta erkölcsű, szent népet illet meg, mint a régi makkabeusok: Isten nevét írják zászlajukra és megtiltják az országot a moszkovita pogányság bálványaitól.

És ezen nemes szándékban találkozniok kell az összes vallásos érzelmeiknek Erec Jiszroél felépítésénél, amely akkor csakhamar meg fog valólni, az angolok és arabok minden ellenkezése dacára.

Bész Jáákajv lechü vönélcho böajr Hásem ...
Dr F. S.

— 1934 nyarán ül össze a zsidó világtörvényszabványozó kongresszus. *Genf.* A zsidó világtörvényszabványozó kongresszus központi hivatalának vezetője, dr. Nahum Goldmann közölte a zsidó sajtó képviselőivel, hogy a zsidó világtörvényszabványozó kongresszus, amelyet 1934 tavaszára terveztek, csak a nyár folyamán fog összeülni. Ezt a rövid haladéktól technikai okok miatt foganatosították. — Dr. Nahum Goldmann közölte, hogy Amerikában a választások demokratikus alapon fognak lefolytani, — és így minden bizonnyal legalább fél millió szavazó fog az urnák elé járulni, hogy elküldje képviselőit a zsidó világtörvényszabványozó kongresszusra. A többi államokban is demokratikus alapon fognak a választások lefolytani, csak azokban az országokban, hol technikai, vagy politikai okokból, nem lehet nyilvános választásokat foganatosítani, fogják a szervezeteken keresztül ezt megejteni. Illetékes helyen azzal magyarázzák a kongresszus elhalasztásának okát, hogy a cionista baloldal által kifejtett erőteljes ellenzéki magatartás a világtörvényszabványozó kongresszus szemben, górdítottak olyan akadályokat a szervezés elé, amelyek szükségessé tették a kongresszus időpontjának kitolását. Ezek az akadályok azonban rövidesen elhárulnak és a nyár folyamán föltétlenül összeül a világtörvényszabványozó zsidó világtörvényszabványozó kongresszus.

— Már Bulgáriában is. *Szofia.* — A német nemzetiszocialisták szisztematikusan hálózák be egész Európát izgató antiszemita politikájukkal. Már Bulgáriában is jelentékeny befolyásra tettek szert. — Russe dunamenti városban röviddel ezelőtt a bulgár diákok megtámadták egy zsidó énekkar tagjait és súlyosan bántalmazták őket. Ugyanezen éjszakan betörték a zsidó iskola összes ablakait és az uccán több járókelőt bántalmaztak. Wárnában állandóak a keresztény és zsidó tanuló között az összetűzések az iskolákban. Az egyik osztályban egy keresztény tanuló törrel sebesítette meg zsidó iskolatársát. Az uccákon itt is több zsidót bántalmaztak. A zsidó hitközség elnöke, Jaques Toledo névtelen levelet kapott, amely életveszélyes fenyegetéseket tartalmaz.

E menorák
Z gyertyafartók,
Ü serlegek,
S evőeszközök,
T templomi kegy-
S zerek,
bármily művészi kivitelben leg-
olcsóbb árban.

Gyártása és eladása:

„Tacamul”

ezüstáru gyárban

CLUJ, Str. Gen. Neculcea (Kornis-u.) 6.

Ujra kísért a palesztinai parlament

London. Az elmúlt héten az angol alsóházban rendkívül izgalmas vita folyt Sir Philip Cunliffe Liszter gyarmatügyi miniszter és Josiah Wedgwood ezredes között a palesztinai parlament tervezetével kapcsolatban. — Wedgwood ezredes kérdésére a miniszter ugyanis kijelentette, hogy a kormány valóban tervezi a palesztinai „Törvényhozó Testület” megalakítását, amely azonnal életbe is fog lépni, mihielyt az új községi rend törvényerőre emelkedik. A miniszter azonban ismételtlen hangsúlyozta, hogy a palesztinai parlament teljesen érintetlenül fogja hagyni az angol kormány és a kormányzó hatáskörét és a palesztinai mandátum szellemének továbbra is maradéktalanul érvényt fognak szerezni.

— „Milyen szerepe van tehát akkor a palesztinai parlament megalakításának, ha továbbra is a kormány és a kormányzó intenciói fognak érvényesülni” — kérdezte Wedgwood ezredes — „és ha a mandátum betöltésének felelősségét továbbra is Anglia viseli?”

— „Az a célja és szerepe a palesztinai Törvényhozó Testületnek” — mondotta a gyarmatügyi miniszter — hogy a palesztinai nyilvánosság különböző részeinek módjában legyen véleményét és álláspontját egy képviselői testületen keresztül kifejezni. De ismételtlen biztosíthatom a t. Házat, hogy a Brith kormány, a parlament és a kormányzó hatáskörét az egyáltalán nem fogja érinteni és mi érvényt szerezünk a mandátumnak még akkor is, ha a Törvényhozó Testületnek ez nem is fedné álláspontját.”

Bár a gyarmatügyi miniszter kategórikus kijelentése megnyugtatólag hatnak a tervezett palesztinai parlament életrehívását illetőleg, de sajnos szomorú tapasztalataink vannak már afelől, hogy a szavak nem mindig fedik a tetteket.

— Német vezetés alatt állanak a görög antiszemiták. *Szaloniki.* — A görög kormány, mint ismeretes feloszlatta az antiszemita szervezeteket az egész országban. Röviddel ezelőtt azonban a feloszlott szervezeteket német vezetés mellett újra összefogták és olyan programot állítottak egyelőre fel, hogy annak legalizálását nem lehetett megtagadni. A pártalakítás Angelomatis, antiszemita vezető Németországból való hazatérése után történt. Angelomatis Münchenben a Barna házban nyert kiképzést és Görögországba való visszatérése alkalmával 25 barnainges náci ifju kísértte el, akik azon a címen jöttek Szalonikibe, hogy meglátogalják a német koloniat és koszorut helyeznek a katonai temetőben a német elesettek sírjára. Diehl, szaloniki német konzul vezetésével nagy ünnepeket tartottak a német és görög antiszemiták, amelyen Hitler dalokat énekeltek és filmfelvételt készítettek a testvéri ölekezésről.

— Az első zsidó ujság. A tizenhatodik század utolsó negyedében Hollandia volt a Spanyolországból, Portugáliából, Franciaországból és Lengyelországból menekült zsidóknak a menedék-országa, ahol igen jelentékeny zsidó település képződött. Hollandiában uralkodott akkor a legtoleránsabb kormányzat III. Wilhelm uralma alatt. Az amszterdami gettóban igen fejlett társadalmi élet folyt és mind szükségesebbé váltott egy rendszeresen megjelenő folyóirat kiadása. Ilyen körülmények között jelent meg 1681-ben Hollandiában az első zsidó ujság. A címe „Gazetta de Amszterdam” és kiadója David ben Ábrahám Castro Tartam volt. Az ujság spanyol nyelven jelent meg, de csak rövid élettartama volt, előkészítette azonban a talajt egy német zsidó ujság megjelenésére, mert abban az időben ezt a nyelvet beszélték a holland zsidóság legtöbbször. 1686 augusztus 9-én jelent meg hetenként kétszeri időközben egy zsidó lap Uri Phöbus amszterdami zsidó kiadó szerkesztésében. Az ujság Rasi írásjelekkel volt szedve és jidis nyelven szerkesztve. A zsidó sajtónak ezen előfutárai kis-akokban jelentek meg, meglehetősen szegényes tartalommal és primitív kiállításban. Több mint egy évig jelent meg az új zsidó organum, majd 1687-ben újra eltűnt az amszterdami zsidóság életéből.

— Vandál pusztítást végeztek a liverpooli zsinagógában ismeretlen tettesek. Az egyik liverpooli zsinagógában az elmúlt éjjel ismeretlen tettesek vandál pusztítást vittek véghez. A rombolók először a márványoltárt törték darabokká, majd a tórákat is kivették és összetépték. A templomrombolók azután sietve eltűntek a pusztítás színhelyéről, úgy, hogy az elősíetű rendőrség már hiút helyüket találta.

„Nem, nem és százszor nem!” ...

„לא לא ומה פעמים לא”

„A Histadruth politikája nem azonos a zsidó nép akaratával” — mondja Ráv Fischmann.

(Jeruzsálemi tudósítónki.) Az események nem csak a gálutban, hanem az Erechben is naponta újabb szenzációkat rejtenek a zsidó nép jövő sorsát illetőleg. Feysal iraki király halálának rejtélyes körülményeiről naponta nagy szenzációkat közölnek az itteni arab lapok. Arab rikkancsok naponta fülsiketítő zajjal kiáltják a nagy szenzációt: „Feysal királyt megmérgezték az angolok.” És az angol hatóságok igazi „angol hidegvérrel” türik ezt. A főmufi is hazaérkezett, de a hivatalos fogadtatást betiltották. Semmiféle nyilatkozatot nem tett. Nehéz időket él át a jisuv, de amint a jelek mutatják, túl vagyunk a gyermekbetegségeken. Palesztina fejlődik és ha sok is a kínvés és ha sok is a súlyos ellentét, mégis ki fog alakulni a boldog új ország. Ne felejtsük egy percig sem, hogy egy országépítésről van szó és jól írja a „Népünk” „Mi há-is hajaré v, rach halévav, jéléch v, jasuv lóbajta ...”

Sem Anglia, sem más nemzet nem tudja megállítani az előretörést. Arab bojkott, vagy pogromtörekvés sem akadályozza a folyton előretörő zsidó honfoglalást. Hiába félnek az angolok, „pen jirbu” ebben a harcban a zsidók lesznek a győztesek, „vöhaja kaaser jaanu otam, kén jifru vöjirbu baarec ...”

Alkalmam volt Rav Fishmannal beszélni ebben az ügyben. Beszélgetésünkről a következőket közölhetem:

„Üdvözlöm a „Népünk” szerkesztőségét és kívánom, hogy eredményes munkáját tovább is folytassa a zsidóság érdekében. Rav Fishman azt is mondotta, hogy a „Népünk” folytassa legerélyesebb kampányát továbbra is a Histadrut ellen, mert hiszen a Histadrut nem akar egyebet, mint Eric Jiszraelt is hozzákapcsolni a szovjetorosz törekvések irányvonalába. Ezt szeretnék az angol kormánytól is kiérősokolni. Ez még Palesztinában nem lesz hangosan megfagyva, de a galuti lapok foglalkoznak vele és emeljék fel leghatározottabban tiltakozó szavukat a Histadrut mai vezetősége ellen. Nem csak politikailag rejti nagy veszélyt magába ez az elkondolás, ha-

nem gazdaságilag is csődbe tudják kergetni az országot.

„לא לא ומה פעמים לא”

Lo, lo, uméa peamin lo!

Ez legyen a motto, — Rav Fishman szerint. Ezerszer nem! Ez nem a zsidó nép politikája, mert ez csak a csőd felé vezethet. Amíg a szombattartás szentségét és a kóserság fogalmát hivatalosan elvetik, addig kár egy banit is adakozni a hivatalos célokra. A német-akció, melyet Arlosoroff nevével vezetnek le, egy blöff. Hiába kényszerítették arra Sokolovot, hogy aláírja a manifesztációt, az mégis csak blöff.

Rav Fishman értesült tőlem (lepunk tudósítójától), hogy Salom Asch látogatása van előkészületben Erdélyben. (Bár időközben ezt lefújták, mégis igen érdekesnek tartjuk, Rav Fishman nézetét itt kidomborítani!) Készítsen a Mizrachi egy memorandumot és adják át Salom Aschnak, amikor Erdélybe érkezik: A memorandum körülbelül így szóljon:

Az erdélyi zsidóság mindég adott, de tapasztalatai nagyon keserűek. Az erdélyi zsidóság nemzeti alapon áll, de vallási alapon is. A kettő együtt képzelhető csak el. Példa az itteniek meg nem értésére, hogy a Kfar Gideon kolónia ügyét a Histadrut suchnot-ja gáncsolta el. Az erdélyi Mizrachi csatlakozik a Mizrachi világszervezet akciójához és minden adakozást beszüntet, mely a közös célra megy. Az Arlosoroff akciót, mint vallástalan alapot megbélyegzi és követeli a Histadrut suchnot tagjainak helyükről való azonnali távozását.

A Mizrachi Erdélyrészi Központja.

Ezt kell átadni Salom Aschnak — írja tudósítónk — mert ez az álláspontja Rav Fishmannak és az egész Mizrachi vezetőségnek.

Amint látjuk a jobb- és baloldali harcol az Erechben és a dolgok lényegét tekintve, ebben a harcban a vallásos irányzatnak kell győztesen kikerülni.

Az itteni héber lapok mind foglalkoznak a Mizrachi, klal cionisták, Jabotinsky-revizionisták Histadruthelleni határozataival és valamennyien követelik, hogy a Histadruth Suchnot tagjai mondjanak le.

szlavia semmiféle különbséget nem tesz a polgárok és a polgárok között vallási tekintetben sem. Más szláv és nem szláv politikai menekülteknek is mindig biztosították a menedéket és ezt a jövőben is meg fogják adni. Nincs semmi ok, hogy a német zsidóktól megvonják a menedéket.

Ezután nagy figyelem között dr. Alkalay Izsák országos főrabbi emelkedett szólásra.

— Mint a törvényhozásnak egyedüli zsidó tagja — mondotta — kötelessége, hogy az összes zsidók nevében köszönetét fejezze ki a belügyminiszter iránt és az egész kormány iránt. A belügyminiszter válasza visszhangja a jugoszláv nép nagy lelkének, amely mindig hálával, igazsággal és szabadelvűséggel volt áthatva. Csak az ilyen nagy lélek tudja átérzeni az idegen fájdalmakat és bajokat, mert ő maga is átesett a nagy megpróbáltatásokon. Tud tehát megértést tanúsítani más üldözött és megsértett népek iránt.

Szerbia volt az első állam, amely megértéssel üdvözölte a Balfour-deklarációt, amely a zsidó népek otthont biztosít. Majd folytatta:

— Ne vegyék rossz néven, ha megindult hangon beszélek. Mióta Németországban a nemzetiszocialista kormány jutott uralomra, a birodalmi németek hatalmas propagandát fejtenek ki az egész világon. Mindenhova elküldik kiküldöttjeiket, akik a zsidók elleni gyűlöletet hirdetik s a gyűlölet romboló munkájához felhasználják a rádiót, a filmet, a sajtót és az élő szó közvetlenségét.

A legtöbb állam belátja ennek a mozgalomnak a veszélyességét és mindent megtesz ennek a leküzdésére. Anglia legnagyobb közéleti férfiai szálltak szembe a romboló hadjáratral. Az amerikai kongresszus tárgyalás alá velt egy olyan törvényjavaslatot, amely a német agitátorok munkáját be akarta tiltani az Unió területén. Csehszlovákia már meg is hozta az erre vonatkozó törvényt.

Fájdalommal kell látni, hogy a német agitáció hullámai nem állnak meg a mi határainknál, hanem a hatóságok legjobb szándékai ellenére is, nálunk is megindult ez a propaganda. A német rádió mindennap közvetít izgató és tendenciózus beszédeket a zsidók ellen. Az ügynökök előadásokat tartanak a harmadik birodalomról, nálunk pedig az ország minden részében új lapok keletkeznek, amelyek a Hitler-recept szerint cikkeket és karrikaturákat sérlik a zsidóságot.

Ilyen atmoszférában született meg ez az interpelláció.

Nem akarja meggyanúsítani Majstorovicot, hogy valami összeköttetésben áll ezzel az agitációval, mégis a leghatározottabban meg kell állapítani, hogy ez az interpelláció az antiszemita áramlatnak használt.

Majstorovics a menedékjog ellen tiltakozik, amelyet Jugoszlávia az üldözött német zsidóknak adott, pedig Anglia és Franciaország tárt karokkal fogadták a hazájukból kiűldözött zsidókat, a Népszövetség pedig külön bizottságot állított fel ezek támogatására. Benes, a szövetséges csehszlovák köztársaság külügyminisztere pedig kitéleltette, hogy büszke arra, hogy segítségével nyújthat az üldözés ártatlan áldozatainak.

Amikor Németországban az üldözések megkezdődtek, a kormányhoz fordultunk, amely hálára kötelező módon eleget tett kérésünknek és rendeletet adott ki a hatóságoknak és a határmentén szolgálatot teljesítő közegeknek, hogy a menekültekkel humanusan bánjanak és ne akadályozzák azokat, akik be akarnak jönni az országba.

A segélybizottságnak vezetett statisztikai adatok szerint 202 menekült tartózkodik az országban, akik közül Beogradban kilencven-egyen laknak, a többi menekült csak átutazóban érintették Jugoszláviát s a legnagyobb részük Zágreben, Szuboticán, Osizijeken és Beogradon keresztül utazott tovább.

Az összes német menekült közül csak kilencvenháromnak az eltartása terheli a zsidó jótékonyági egyesületeket, ezek is csupán azt várják, hogy tovább mehessenek, százkilenc közülük vagyonos polgár, akik tőkét hoztak az országba és most vizsgálják azokat a lehetőségeket, hogy ezeket a tőkéket elhelyezzék. Mindössze néhány személyről van tehát szó, de ha akár ezer menekült zsidó is volna, akkor is érthetetlen volna az az aggo-

Okulhatnak ebből a román politikások

Jugoszlávia a szabadelvűség és a vallási türelem igazi hazája

A zsidókérdés a szenátusban — Alkalay grand-rabbi hitvallása a zsidóság házfaiasságáról.

A jugoszláviai szenátus egyik rendkívül emelkedett üléséről számolunk be az alábbiakban, amely különösen a romániai zsidóság számára bir rendkívüli jelentőséggel. Egyik szövetséges államunkban folyt le ez a vita, amelynek uralkodó családja szoros rokonságban van a román dinasztiával is. És ennek ellenére is, egész világok választják el a két ország belső szellemét és politikai életét egymástól. Nálunk Cuza, Codreanu, Vaszgárda és a gombamódra szaporodó antiszemita pártok visznek domináló hangot a közvéleményben és folytatnak gyilkos harcot az ország békésen dolgozó zsidó polgárai ellen. Jugoszláviában viszont a belügyminiszter száll sikra a megvádolt zsidóság védelme érdekében.

Románia politikai tanulhatnak szövetségesektől. Franciaország után, Jugoszláviától éppen úgy, mint Csehszlovákiától amelyek felémelt fejjel utasítják vissza zsidó polgárait ért támadásokat. Akkor bizonyosan sokkal eredményesebben tudják hasznosítani az ország belső erőit, mint a jelenlegi anarchikus viszonyok közepette.

Nagy érdeklődés előzte meg a belgrádi szenátus elmúlt heti ülését, amelyet Tomasic Ljubomir elnök nyitott meg. Az érdeklődés főleg Majstorovics Iván szenátor interpellációjának szűlt. A szenátor már régebben in-

terpellációt jegyzett be 358 Németországból menekült zsidónak Jugoszláviában való letelepedése tárgyában, s ezt ma vette tárgyalás alá a felsőház.

Az interpellációra Lázics Zsika belügyminiszter válaszolt. Kijelentette, hogy valóban megengedték, hogy bizonyos számú német menekült állépte a Jugoszláv határt, de nem fellel meg a valóságnak az az állítás, hogy tömegesen jöttek ide német menekültek, mert mindössze kétszáz német menekült zsidó tartózkodik Jugoszláviában, akik közül kilencven csak ideiglenesen van itt, mert tovább utaznak Palesztinába. A többiek vagyonos polgárok, akik tőkét hoztak az országba, amit jugoszláv állampolgárokkal együtt, vagy maguk akarnak a közgazdasági élet szolgálatába állítani. A kormány számolt a közgazdasági érdekekkel, amikor hozzájárult, hogy itt letelepedjenek. A német menekültek közül mindössze kilencven veszi igénybe a zsidó jótékony intézmények segítségét, ezek sincsenek az állam terhére, a többiek pedig saját vagyonukból élnek.

A miniszter emelt hangon így folytatja: — A jugoszláv nép szabadelvűsége és türelmessége közsímet a vallási kérdésekben. Az itteni zsidók a háboru előtt, a háboru alatt és a háboru után is számtalanszor jelét adták az országhoz való ragaszkodásuknak. Jugo-

dalom, hogy ilyen kisszámú ember megzavarhatja Jugoszláviában a nacionális hegemoniát. Ebben a tekintetben sokkal nagyobb hittel vagyunk a nemzet életére iránt, semhogy a kompakt, etnikailag és etnikailag egységes tizenhétmillió emberről ne tételeznénk fel, hogy néhány ezer idegent magába tud olvasztani. A jugoszlávai zsidókról akarok még néhány szót mondani.

Hálával és köszönettel adózunk a háború előtti Szerbiának, ahol a zsidóság szerb testvéreivel minden jót megosztott s velük együtt harcolt és együtt halt meg. Az egyesüléssel a zsidók száma az országban növekedett.

Hang-ulyozta a jugoszlávai zsidóság király és haza iránti hűségét, majd kijelentette, hogy hajlandó minden olyan javaslatot megszavazni, mely az interpelláció feletti napirendet tartalmazná.

Dr. Majstorovics Iván hangsúlyozta, hogy meg van elégedve a miniszter válaszával és visszautasítja azt a feltevést, hogy antiszemita szándék vezette volna. A vita során említettek — mondja — egy beográdi antiszemita lapot is. Kijelenti, hogy hallott ugyan róla, hogy ennek a lapnak a címét kiabálják a beográdi utcán, de azt még sohasem olvasta.

Az interpelláció megtételénél az a szándék vezette, hogy rámutasson arra, hogy antiszemita mozgalmak vannak nemcsak Németországban, hanem Ausztriában, Magyarországon és Romániában is, nem lehetetlen, hogy az üldözések alatt onnan is nagyszámmal jönnek zsidók Jugoszláviába és ez nemcsak gazdaságilag, hanem kulturálisan is, veszedelem, mert nemcsak az antiszemitizmusról, hanem a szemitizmusról is kell félni. A miniszter válaszával egyébként elfogadja és hajlandó hozzájárulni, hogy az interpelláció feletti napirendre térjenek.

Zsidó irodalom

Kié vagyok — Hova tartozom?

Az első új hang. Mert regény a regényformában, de nem az ezerszer mérlegelt elképzelések, nem a visszavonások dominálják Klein Jeromos irását, hanem bátran szembe száll a hidegséggel, vért ad a zsidó sívnek, lüktető, fájón dobogó szívet a felsőbbrendű zsidósorsba vetett hittel.

Ennek a regénynek hivatása van. Ez kell megnyissa a sorát azoknak a zsidó íróknak, amelyek a szélsőségekben mentstvárat kereső, az önmagát mindörökké kergető embert a rideg tárgyilagossá, a halálos materializmus utjáról visszavezetik. „Nem az a te igazi képed, amit az elébe tartott tükröben látsz, amely eltorzít és te meghökkenesz...” mondják a regény bevezető sorai és ebben az új atmoszférájú írásban szimpatikusá, kedvelté teszi előttünk az igazi zsidó típust.

Klein Jeromos regénye keresetlen, közvetlen stílusával közeljut hozzánk, titkon visszavágyott érzéseknek melegével tölt el és derűs hitet, biztos reményt ad nekünk.

— Az ungvári szfárd-klauszban még mindig nem akarnak lecsendesedni a viharok. Az imaház régi vezetősége nem tud belenyugodni leváltásában és állandóan zavarja a kiküldött kormánybiztos munkájának teljesítésében. Az elmúlt szombaton ismét súlyos verekedések voltak a klauszban, amelyek eredményeként az imaház elvesztette összes ablaktábláit és igen sokan ott hagyták fogukat. A rendőrségi készültség több letartóztatást eszközölt. Az ungvári zsidóság az állandó botrányok miatt nagy izgalomban van és szégyenli magát a város más nemzetiségű lakói előtt. Az ellenségeskedés már szünetelt volna, ha az imaháznak menesztett gondnoka, Feldmann, hozzátartozóival elhalgaltának és ha a munkácsi főrabbi nem avatkozna be a dolgokba és nem küldene állandóan beszédini meghívásokat dr. László hitközségi elnöknek. Az ungvári hitközség azonban nem enged magának diktálni a munkácsi Beszédintől, amely az ő felfogása szerint még saját otthonában sem alkalmas arra, hogy békét teremtsen. Nem is fogja az illetéktelen Din Tóra meghívást elfogadni és nem fél egy „Szerev”-től. Az ungvári hitközség el van tőkélve minden körülmények között rendet teremteni és remélhető, hogy Munkács minden beavatkozása dacára, a béke rövidesen helyreáll.

Egyesületi hírek

Az iclodi iparos jeschiva intézőbizottsága Davidovits Viktor elnöke által tartott ülésén elhatározta az asztalos műintézet vezetését Hirsch Jenő asztalosmesternek átadja, aki ezen szakmát éveken keresztül ezen intézetnél sajátította el. Az intézet arra törekszik, hogy a növendékek a jövőben is különös szakképzettségben részesüljenek és hogy a teljesen modern gépekkel felszerelt intézet a jövőben is a lehető legjobb, legjobban és modern asztalosmesterekkel láthassa el vevőit. — Tekintettel a nehéz gazdasági helyzetre, csak oly növendékek felvétele határozott el, akik a fenntartásukhoz szükséges költségekhez jelentős összeggel járulhatnak hozzá. Megfelelő lépések tételiek az illetékes hatóságoknál, hogy németországi bókheréknek, mint az intézet növendékeinek bevándorlása engedélyeztessék. Az iparos jeschiva Braun Henrik főrabbi vezetése alatt áll. Ugyanezen gyűlésen az intézőbizottság kiegészítésül megválasztottak: Dr. Brunner József társelnöknek és Rothschild Sándort rendes tagnak.

Uj Mizrachí csoportok Szlovákiában. Az elmúlt héten 3 új Mizrachí szervezet létesült újra Szlovákiában. Egy igen erős létesület megalakulását jelentik Tornaából, míg a második csoport Velka Idán, Kosice közelében létesült. Kelet-szlovákiában ugyancsak egyellen olyan község sincs, ahol ne lennének Mizrachí szervezetek. A harmadik csoport a Michalovce közelében fekvő Budkocson alakult.

A póstyéni Mizrachí rendezésében az elmúlt héten Leitner Zsigmond nagyszabású előadást tartott palesztinai utazásának élményeiről és tapasztalatairól. Rendkívül jellemző szavakkal rajzolta meg az új ereli ember típust és a palesztinai zsidó életet.

Téli segélyakció Tacovon. Mint minden évben, ezen a télen is megnyitott Tacovon a zsidó népkönyha, amely mintegy 100 éhes gyermeket lát el minden nap étellel. A gyermek segélyakció vezetője dr. László Ignátné asszony, a „WIZO” elnöknője, akinek páratlan philantropiai tevékenysége általánosan közzismert, továbbá Grossmann Zsigmond, Róth Lajos és Hersch Magedné asszony. Iszkovits Ábrahám hitközségi elnök kezdeményezésére rövidesen megindul a szegény gyermekek felhúzási akciója is. Egész Tacovo zsidósága szeretettel és megértéssel pártolja az emberbaráti mozgalmat. (I. B. T.)

A bánfihunyadi orth. izr. hitközségben az elmúlt héten tartották meg a tisztújítást és a következő vezetőséget választották meg: Elnök: Ungár Lipót, alelnök: Körösi Hirsch Mór, gondnokok: Gultmann Mór és Edelman Sándor, pénztárnok: Rein Ignátz, ellenőr: Zimmer Mihály.

A kolozsvári Béth Ábrahám-imaház vasárnap új vezetőséget választott, amelynek névsora a következő: Elnök: Löbl Mihály. I. Gabe: Weiss Szigfried. II. Gabe: Léderer Lajos. Pénztárnok: Ifj. Grünfeld Herman. Ellenőr: Friedmann Bernáth. Gazda: Izrael Fülöp. Előjárósági tagok: Ifj. Léb Samu, Lévi Ignátz, Mandula Ernő, László Fülöp, Morgenstern László, Rubin Jenő, Farkas Izák, Gemilász Chaszodim bizottság: Izrael Fülöp, Rubin Jenő, Richter Salamon, Lángfeld Márton és id. Grünfeld Hermann.

Nagykarolyban a Wizo Reiter Adolfiné kezdeményezésére nagy lelkesedéssel megalakult. Az alakuló gyűlésen melegen ünnepelték dr. Róth Dezsőné az erdélyi Wizo federáció elnöknőjét, kinek gyönyörű beszédét szünni nem akaró tapsal jutalmazta az egybegyűlt közönség. Dr. Fehér Ferenc üdvözölte első sorban dr. Róth Dezsőné és a kíséretében lévő dr. Fekete Samunét és dr. Fájné a szatmári Wizo vezetőségéből.

A Zsidó Nemzeti Szövetség nagyváradi klal cionista csoportja november 30-án tartotta meg tisztújító közgyűlését saját helyiségében. Ardos Frigyes jelölt bizottsági elnök előterjesztésére egyhangúlag megválasztották: Elnökök: Dr. Bárdos Imre, dr. Markovits Ignátz, dr. Váradi Ödön. Ügyvezető: dr. Markovits Ignátz. Kulturbizottság elnöke: Leitner Zoltán Alelnökök: Dr. Kohányi Rezső, dr. Deutsch Elemér. Vezetőség: Ardos Frigyes, dr. Berger József, Bernáth Béla, Bium Zsigmond, Czitter Jenő, Fried Jenő, London Armin, dr. Löw Béla. Választmány: Dr. Fried József, Heller József, dr. Kovács Gyula, Landau Adolf, dr. Markovits József, dr. Molnár Vilmos, Rippner Farkas, dr. Schönfeld Jenő, dr. Spitzer Sándor, Stern S. Endre, Silbermann Andor, dr. Timár Miksa, dr. Weimann Izsó, dr. Pogány György. Dr. Bárdos Imre és dr. Váradi elnökök felszólalásai után dr. Markovits Ignác hosszabb munkaprogramot terjesztett az új vezetőség elé, amelyet a legnagyobb lelkesedéssel elfogadtak. A közgyűlés a Hatikva hangjaival zárult.

A munkácsi orth. izr. hitközségben, mint ismeretes dr. Gottesmann hitközségi elnök vezetése mellett egy provizorikus vezetőség irányította eddig a hitközséget. Az ideiglenes vezetőség néhány tagja az elnökkel az élen, komolyan fogta fel hivatását és igyekezett a hitközségnek ügyeit a konszolidáció felé vinni. Fájdalommal kellett azonban látnunk, hogy minden nemes törekvésük kudarccal vall a munkácsi rabbi udvarnak machinációján, mivel a munkácsi főrabbi a gondnokain keresztül saját izlése és érdekei szerint igyekezett irányítani a hitközséget. Amikor pedig a hitközség gazdasági érdekében az ideiglenes vezetőség ezzel szembe helyezkedett, akkor súlyos gáncsvetéseknek lett állandóan kitéve, ami végül is arra késztette dr. Gottesmann elnököt és a vezetőség néhány tagját, hogy a hiába való küzdelemmel szemben lemondjon.

Palesztinai hírek

A Telavivhoz közelfekvő Bnei Brak kolónián egy Glasgowból elszármazott zsidó család nagyarányu ruhagyárat alapított.

A klal cionisták palesztinai telepítési bizottsága a napokban már meg is kezdte a Wadi Havarith földéken 1000 dunányi területen a telepítéseket. Rövidesen lefektetik a vízvezetékeket is.

Az amerikai Manilof tervei alapján Jeruzsálem környékén egy nagy baromfitenyésztő-telepet készítenek felállítani, amelyen 1000 farm fog létesülni ezer család számára. Manilof kiszámította, hogy Palesztina zsidósága évente körülbelül százmillió tojást fogyaszt, amelynek csak tizedrészét tudja a zsidó mezőgazdaság termelni. 250.000 fontért külföldről importálnak tojást. A tervezet szerint ezen a baromfi-telepen 1000 farmot létesítenének, mind egyiken 1000 darab szárnyással és így ezer család élhetne meg. Mellékesen gyümölcs- és fűszertermeléssel is foglalkoznának. A vállalkozás finanszírozása egy nagyszabású kölcsön útján történne. Az előkészítő bizottságban Manilofon kívül több zsidó gazdasági szakértő foglal helyet.

A szélsőséges sovinszta arab nemzeti párt a hágai nemzetközi döntőbizottságnál pert akar a palesztinai kormány ellen indítani.

November hónapban a palesztinai főkebevitel meghaladta a 450.000 fontot.

A palesztinai kormány újabb 2765 dunányi földet ítélt meg ismét a K. K. L.-nek a Waadi Havarith földekből, amelyen eddig egy beduin törzs lakott jogtalanul.

Ben Gurion felhívást intézett az arab lakossághoz, hogy a zsidókkal együttesen kongresszust tartanak, hogy a két nemzet között a békés együttműködést lehetővé tegyék és véget vessenek az állandó harcoknak.

A jeruzsálemi bíróság két fiatal zsidó leányt, Ruth Riczik, valamint Dinah Mellest nyolc, illetve 2 havi fogságra ítélte kommunistáknak a gyilkosságok miatt. Mindkét leánnyal szemben a bíróság kitasítási parancsot alkalmaz és büntetésük letöltése után Oroszországba toloncolják őket, honnan Palesztinába vándoroltak. A röpcédulák, amelyeket az elítélt leányok terjesztettek, felhívást tartalmaz az arabokhoz a zsidó emigráció és a zsidó földvásárlással szemben.

Az Arlosoroff-gyilkosságok nyomozása során mindinkább nyilvánvalóvá válik, hogy a letartóztatott revizionistáknak nincs semmi közük a gyilkosságokhoz. Kihallgattak két gyermeket a 12 éves Rosa Boruchowot és ennek bátyját a 16 éves Chaim Boruchowot, akik mind a ketten azt vallották, hogy június 16-án este, tehát a gyilkosság idejében látták Stafskyt egy jeruzsálemi vendéglőben. Ők akkor nem ismerték Stafskyt, de felismerték 14 nappal később, amikor a rendőrség fényképét közzölte. Arje Forbell ugyancsak azt vallotta, hogy Stafskyt június 16-án este fél kilenckor a nevezett jeruzsálemi vendéglőben látta. Sarah Rechtscheid pincérnő is felismerte Stafskyt az az embert, aki június 16-án este a vendéglőben vacsorázott és a vendégekkel lengyelül beszélgetett. Kijelenti, hogy eddig azért nem jelentkezett tanúnak, mert illegálisan tartózkodott az országban, most azonban férjhez ment és ott tartózkodása törvényessé vált. Aba Achimeier, akit utólag kihallgattak, kijelentette, hogy nem hiszi, miszerint revizionisták Arlosoroff meggyilkolásában részt vettek volna. Ő maga teljesen ártatlan, amit be fog bizonyítani.

Haifa lakosságának rohamos növekedése miatt újra igen erőteljesen nyomult előre a vízkérdés megoldásának problémája. Egy kielégítő vízvezeték lefektetése 150.000 fontba kerülne, amelyet a 2 millió palesztinai kölcsönből fognak fedezni.

H. Farbstein Nagyváradra jön a Mizrachí konferencia alkalmával

Mint ismeretes az erdélyrészi Mizrachí és Ceire Mizrachí szervezetek december 24—26-án tartják Nagyváradon országgrészi konferenciájukat. A konferencia alkalmával Nagyváradra jönnek H. Farbstein, az ismert Mizrachí vezérférfi, valamint Rav Samuel Weisz londoni rabbi és dr. Mark I. csernovitzi főrabbi, hogy részt vegyenek az erdélyi nemzeti alapon álló vallásos zsidóság tanácskozásain. A konferencia megnyitója december 24-én, vasárnap este 6-órakor lesz a nagyváradi Heymannszinkör helyiségében, az érdeklődés azonban oly nagy, hogy már most is csak korlátozott mennyiségben állanak rendelkezésre a belépőjegyek. A Mizrachí konferencia iroda kéri az összes csoportjait, hogy a küldendő delegátusok számát haladéktalanul közöljék az irodával az esetleges zavarok elkerülése végett.

RÖVID HIREK

LONDON. Lord Melchet a sajtó számára tett egyik nyilatkozata alkalmával kijelentette, hogy a német áruk elleni bojkottnak nem szabad megszűnie, mert nemcsak egyetlen fegyvere ez a zsidóságnak, hanem igen leghajlékonyabb fegyvere a hitlerizmussal szemben.

BERLIN. Eddig egyedül Berlinben 600 zsidó ügyvédőt vontak meg praxisuk gyakorlásának engedélyét. — Mint ismeretes Albert Einstein vagyonát pár hónappal ezelőtt zár alá helyezte a német kormány. A napokban nyilvánosságra hozták, hogy Albert Einstein és neje Elze Einstein teljes vagyonát a hatóságok elkobozták, minthogy a német tilkosrendőrségtől azt az információt kapta, hogy az Einstein házaspár kommunista propagandát folytat. Einstein a Népszövetséghez fordult jogorvoslásért.

BUDAPEST. A magyar közoktatásügyi miniszter a zsidó hitközség kérdésére előtérrel kijelentette, hogy minden rendelkezésére álló eszközzel meg fogja védeni a zsidó egyetemi hallgatókat az antiszemita terroról és biztosítani fogja zavartalan tanulmányukat. A jelenleg fennálló numerus-klauzusz törvényen semmi szín alatt nem fognak változtatásokat eszközölni.

RÓMA. A vatikán hivatalos lapja, az „Observatore Romano” ama reménységének és kívánságának ad kifejezést, hogy a két zsidó nép, az arabok és a zsidók békés megértésben eljenek egymással. „Uralkodjon végre béke Cion hegyei között” — írja a hivatalos lap cikkében.

LAUSANNE. A német menekültek érdekében összehívott népszövetségi bizottság december 5-én tartotta első konferenciáját Lausanne-ban.

MOSZKVA. A szovjet kormány kilátásba helyezte, hogy biztosítja az egész Unió területén a szabad vallásgyakorlatot. Ennek a tervezetnek szellemében tárgyal Litvinov a pápával is jelenleg Rómában. — Rabbí Jakob Klemens, moszkvai főrabbi a szovjet hatóságoktól kiutazást engedélyt kapott és a múlt hónap 9-én Palesztinába utazott. Egyidejűleg vele együtt felesége és családjának egy nagy része is elhagyta Szovjetországot.

PRÁGA. — Dr Mártusz Bruno, zsidó újságíró, akit annak idején a náci filmek bojkottfelhívása miatt letartóztattak, majd szabadlábra helyezték, esküdtbíróvá lépett elő, ahol vád alá helyezik idegen hatalom elleni izgatásért. — A prágai Chevra kénytelen volt a prágai hitközség szélső neolog iránylatának nyomára elvált temetőjében helyt adni, egy az elhamvasztott urnáinak elhelyezésére szolgáló porcellánnak.

BÉCS. — Az osztrák hivatalos antiszemizmusa ma nem sokkal kisebb mint a németországi. Különböző rendszabályokat léptetnek életbe a zsidósággal szemben és a zsidóellenes heccetek egyre növekedésben vannak. Ez a község az osztrák kormány részéről azért, hogy a bécsi zsidóság támogatta Hitlerrel szemben.

KOWNO. — Grossbart Áron, akit Litauban a „Litvai Rotschildnak” is hívnak, likvidálta itteni vagyonát és áttelepedett Palesztinába. Grossbart Kisenevben lakott és Ploxban volt terménykereskedő.

BOSTON. — Tízezer ember részvétele mellett nagy tiltakozó gyűlés folyt le Bostonban a németországi zsidók jogfosztása ellen.

PADUA. — Az olasz cionisták Páduában megtartott konferenciája erőteljesen tiltakozott a palesztinai bevándorlás korlátozása ellen. A cionista szervezet olaszországi központjának elnöke, Augusto Lévi ügyvédt választotta meg a konferencia.

NÜRNBERG. — A hivatalos náci organum, a „Stürmer” éles támadást intéz a Hapag hajótársaságok ellen, amelyek a zsidó utasokat kóser kosztalálják el, amidőn az egész Németország területén tilos a rituális vágás.

BIALYSTOK. — Az elmúlt vasárnap a bialystoki missziós társaság nem kevesebb, mint 14 zsidó ifjút és leányt, köztük 2 jesiva-bochert is, keresztelt meg. Ezen alkalmán nagy vallásos ünnepet tartottak, amelyen résztvettek az egyház elkövetői is, valamint számos külföldi angol vendég is. Szomorú tünete ez a tértől missziós társaságok káros és romboló munkájának.

JERUZSÁLEM. — 1933 január és október között 11.000 zsidó vándorolt ki Lengyelországból legális certifikátokkal Palesztinába. — A palesztinai arab sajtó jelentése szerint három hónapon belül egész Palesztinában kiírják a községi választásokat. Hivatalos helyről azonban azt a nyilatkozatot adták, hogy ez a hír kissé korai, mert a községi választások időpontja még egyáltalán nem ismeretes. — S. Bernblum, jeruzsálemi ügyvéd vezetésével a „Palesztina-Mandátum Társaság” alakult, amelynek célja, hogy az ország lakossága között népszerűsítő munkát fejtessenek ki a mandátum érdekében. Céljuk továbbá az, hogy a kormány és a lakosok közötti barátságossá legyen a viszony és kellő tekintélyt és erkölcsi alátámasztást nyújtsanak a mandátarius hatalomnak. Az új egyesületet a kormány is elismeri.

TEL AVIV. — Tel Avivnak a legújabb statisztikai adatok szerint 80.000-re emelkedett a lakossága. Az elmúlt évben 2198 születés, 689 haláleset, 901 házasság és 240 válás történt.

Kezet fognak a náci és a zsidó

Már akkor nagyon gyanús volt a náci magatartása, midőn a jaffai véres zendülések során maguknak pindikálták az iniciatívát. Azóta is állandóan Palesztina felé kacsintanak és kínálják kétes értékű „árja” bájaikat az araboknak. Addig, addig, míg az arabok is engedtek a csábításnak és felvették az összeköttetést a német nemzetiszocialista vezérkarral. A napi sajtó már arról is hírt ad, hogy több arab vezető Berlinbe érkezett és tanácskozásokat folytatnak a propaganda miniszterrel.

Kinek is jutna eszébe, hogy csodálkozva csóválja fejét, hogy a politika kezei milyen hosszúra nyulnak. A politikának nincsenek tiltott területei és nem ismer elbűntetéseket. De hogyan is állunk akkor a fajelmélettel? Az árja mindenhatósággal? A zsidó népcsalásonyrendűségével? Az alantas ösztönökkel, a bűnözési hajlammal, a kisebbségi-külséggel? Hogyan állunk akkor a zsidókkal?

A zsidókkal, ahova az arabok is tartoznak és akikkel most nagy lelkesedéssel fognak kezét az árja faj germán képviselői. Akiket most aiyai szeretettel ölelnek kebelükre. A zsidókat. Igen a zsidókkal szövetkezik most a barna árja, — a zsidókkal ellen.

Valami itt nem stimmel. Vagy az árja zsidó kezfogás körül vannak a bajok, vagy a fajelmélet mondott csődött és nem szuperál. Ejnye, ejnye, mégis csak mindennek a zsidókat az okai...

— Eljegyzés. Markovits Jucit eljegyezte Grosz Chaim, a „Népünk” szilágycsehi munkatársa. (M. k. é. h.)

— Nagyváradi zsidó leány a tanárnője a Rotschild kolónia héber iskolájának. Örömmel regisztráljuk, hogy a jeruzsálemi tanfelügyelőség Selzer Ajala (Ilona) nagyváradi zsidó leányt, aki a váradi orth. izr. iskolának hosszú éveken keresztül növendéke volt, a Liszod Hamala héber iskola rendes tanárnőjének nevezte ki, 75 font kezdőfizetéssel. Az iskola a Rothschild által 50 éve alapított kolónián van, az ország határán, a Mé-Meron partján. A fiatal tanítónő, más kényelmesebb állomást is kaphatott volna, de lelkes idealizmusa nem ismert akadályokat és szívesen vállalta a megbízást.

— Nagy részvét mellett temették el a margittai főrabbit. *הרב יצחק קיסלעב* 14-én, szombaton hunyt el Weinberger Sámuel margittai főrabbi, aki az erdélyi rabbikarnak, úgy tudásban, mint jámborságban egyik legkimagaslóbb egyénisége volt. Egyenes jellem, igazságos férfi volt. 70 éves korában ragadta el a halál, ezernyi hívének és a margittai, szépszámu, erősen tradicionális alapokon álló zsidóságnak legnagyobb bánatára. 40 évig állott a hitközség élén és ez idő alatt mindenkor a legjobb lelképáztora volt hitközségének. Nagy jesivát tartott fenn, ahol ezernyi böchert nevelt a zsidóság dicsőre és a Tóra szellemének megőrzésére. Temetése vasárnap folyt le, óriási részvét mellett. Ezernyi híve állotta körül ravatalát, ahol Erdély legkiválóbb rabbitelkintélyei bucsuztatták el a kiváló férfit. Déli egy órakor kezdődött a gyászszertartás és este 7 óráig tartott. Az első beszédet legfiatalabb fia tartotta a jesiva behamidrosában, akit előbb Goldberger Mór elnöklété alatt tartott hitk. közgyűlésen egyhangulag utódának választottak a margittai rabbiszékben. Ezután az elhunytat átvitték a nagytemplomba, ahol beszédet mondott legidősebb fia, a széplaki rabbi, Briszk tasnádi főrabbi, aki az elhunyt veje volt, majd Weisz szilágynagyfalui rabbi, az elhunyt sógora, Lichtenstein krasznai, Fuchs Benjámín nagyváradi, Ehrenreich Salamon szilágysomlyói, Wézel Albert tordai főrabbi (Központi Iroda elnöke) Schönfeld Benjámín érmihályfalvai és végül Kaufman margittai daján, aki az elhunyt veje volt. 5 órakor érkezett a temetési menet a temetőbe, ahol Klein Jakab halmai főrabbi és Tettelbaum Joél nagykarolyi főrabbi mellállták az elhunyt elvölhetetlen érdeméért. *תנצב"ה*

ZSIDÓ HUMOR ÉS TÖRTÉNETEK NAGYJAINKRÓL

Szerencse

Egy németországi reformrabbi a következőképpen nyilatkozott egy társaságban: „Szerencse, hogy Mózes idejében még nem létezett szivar, mert az, amilyen fanatikus volt, még arra is képes lett volna, hogy eltiltsa a szombaton való szivarozást.”

Felesleges kérdés

A háboru alatt történt. A főhercegnő belép a kórterembe, mögötte libériás inas szivarokkal. A fenséges asszony megszólítja az első sebesültet.

— Hogy érzi magát? Hogy töltötte a husvétit ünnepeket?

— Fenség, meggyóntam.

— Nagyon helyes, Jean adjon neki öt szivart!

Elérkezik a másik ágyhoz.

— És hogy töltötte Ön a husvétit ünnepeket?

— Fenség, bűjöltem nagyszombaton, protestáns vagyok.

— Helyes, Jean, adjon neki négy szivart.

A harmadik ágyánál.

— És hogy töltötte Ön az ünnepeket?

— Fenség, nekem csak három hét múlva lesz ünnepem, én görög-keleti vagyok.

— Igen? Jean, adjon neki három szivart.

Erre a szomszéd ágyból megszólal egy hang:

— Hoheitleben, tölem ne kérdezzen sokat, adasson nekem két szivart és a dolog el van intézve.

Göring találkozása Mózesrel

Göring meghal és a mennyszágba találkozik Mózesrel, akit titokzatosan félre von egy sarokba és suttogva megkérdi tőle:

— Mondja, nem maga gyújtotta fel azt a csipkebokrot?

Jobb haza

Egy német újságban megjelent egy gyász-hirdetés a szokásos szöveggel: „Szomorodott szívvel tudatjuk, hogy X. Y. a legönfeláldozóbb apa és a legodaadóbb férj hosszú betegsége után egy jobb hazába költözött.”

Másnap a szomorodott szívű hozzátartozókat, akik azt merték állítani, hogy létezik egy jobb haza, mint Németország, letartóztatták és koncentrációs táborba szállították.

Az S. A. emberek előzők enyék

Egy zsidó levelet ír a koncentrációs táborból a feleségének:

„Kedves Rebeka! Itt kitűnő dolgom van. A koszt remek, soha ilyen jól még nem éltem.

Az S. A. emberek bánásmódja velünk szemben kitűnő. Igyekeznek minden kívánságunkat teljesíteni. Barátságosak és előzők enyék velünk szemben... stb.”

A levél végén ez az utóirat áll:

„Izsák barátomat, aki a tényeket elferdítve, mást írt haza, éppen tegnap temettük el.”

A hitehagyott — a Talmudban

Ha látod a hitehagyottat, mint lebegő folyást két világ között: az egyik az, melyet elhagyott, a másik, amelybe vágyott és nem találja helyét, sem itt, sem ott: gondold a holló esetére.

Megfigyelted-e már a holló esetlen, ug-ráló járását?

A holló valaha szépen járt, mint a többi madarak. De egy napon meglátta a galambot, mely szebben lépkedett, mint ő, himbáló, kedves járással. — Utánozni fogom! — mondta a holló. De alig kezdte utánozni, elesett és kitérte a lábát. A madarak ráadásul kikacagták a bolondot. A holló ekkor elhatározta, hogy visszatér régi járásához. De akkor már késő volt. A kitért lábával csak esetlenül tudott ugrálni és sem az első járását nem kapta vissza, sem az újat nem tudta eltanulni.

— Okulj a mesén, fiam!